

Australian Government

አውስትራሊያዊ ዜግነት፡ ናይ ሓገር መተኣሳሰሪና

ነዚ ናይ ኣውስትራሊያዊ ዜግነት መርመራ ንምሕላፍ ዘድልዩካ ኩሉ ሓበሬታ፡ ኣብዚ መጽሓፍ'ዚ ኣሎ። ነዚ ናይ ዜግነት መርመራ ንምሕላፍ፡ ተወሳኺ ጽሑፋት ንኽትገዝእ፡ ወይውን ብዛዕባ ዜግነት ዝተዳለዉ ካልኦት ጽሑፋት ካብ ውልቀሰባት ወይ ኣካላት ከተናዲ ኣይትጥሉብን ኢኻ። እዚ ናይ ዜግነት ክፍሊ'ዚ፡ ናይ ዜግነት መርመራ ንኽትሓልፍ ዝሕግዝ ምዃኑ ከተኣማምን ንዝፍትን ዝኹን ይኹን ካልእ ጽሑፍ ኣይድግፍን ወይውን ኣየተባብዕን ኢዩ።

ቅዳሕ፡ © Commonwealth of Australia 2020
ኣብዚ ሕታም ቀሪቡ ዘሎ ትሕዝቶ ናይ ጽሑፍ ኩሉ፡ ብዘይካ'ቲ ካብ Commonwealth Coat of Arms ዝተወሰደ፡ ኩሉ ኣብ ትሕቲ a Creative Commons Attribution 4.0 International license ተዳልዩ ዘሎ ኢዩ። ኣብ ኢንተርኔት ድማ፡ ኣብ <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode> ይርከብ።
እዚ ማለት ድማ፡ እዚ ፍቓድ'ዚ (ሊፑንሳ)፡ ከምቲ ኣብቲ ሰነድ ተዘርዚሩ ዘሎ፡ ነቲ ዘትኩረሉ ትሕዝቶ ጥራሕ ይምልከት።

ከምቲ እቲ ምሉእ ሕጋዊ ደምቢ(ኮድ) ናይ CC BY 4.0 ፍቓድ (ሊፑንሳ) ኣብ <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode> ዘሎ፡
ዝርዝር ናይቶም ኣገደስቲ ዝኹኑ ናይ ፍቓድ ቅጥዕታት ድማ፡ ኣብ ናይ Creative Commons website፡
ኣብ <https://creativecommons.org/> ኣሎዉ።

ኣጠቓቕማ ናይ the Coat of Arms
the Coat of Arms ንምጥታም ዘእኸለሉ መምርሒታት ኣብ ናይ መራሕ መንግስቲን ካቢኒን ምምሕዳር website፡
ኣብ <https://www.pmc.gov.au/government/commonwealth-coat-arms> ብዝርዝር ቀሪቡ ኣሎ።

ምላኽ ተዘራረቡ፤
ብዛዕባ ፍቓድን ኣጠቓቕማ'ዚ ሰነድን ብዝምልከትን ዝኸርቡ ሕቶታት፡ ኣብ፡
Portfolio Media and Engagement Branch
Department of Home Affairs
PO Box 25
BELCONNEN ACT 2616 ብሓገስ ንቐበል።

ተሕታትኑት ምውራድ፡
እዚ ሕታም'ዚ ምስ ናይ ዝሞቱ ሰባት ዝትሓሳሰር ምስልታትን ትሕዝቶታትን ዘሎ ምዃኑ ንኣቦሪጅናውያንን ንተወላዶ
ቶረስ ስትረይት ኢሰላንደርን ኣንበብቲ፡ መጠንቀቕታ ይቐርብ።

ትሕዝታት

መልእክቲ ናባኹም

2

ንመርመራ ኣገዳሲ ክፍሊ

ክፍሊ 1፡ ኣውስትራሊያን ህዝባን

7

ክፍሊ 2፡ ናይ ኣውስትራሊያ ዲሞክራሲያዊ እምነታትን፡ መሰላትን፡ ሰብኣዊ ነጻነታትን

17

ክፍሊ 3፡ መንግስትን ሕገን ኣብ ኣውስትራሊያ

23

ክፍሊ 4፡ ኣውስትራሊያዊ ክብርታት

33

ማህደረ-ቃላት ናይቲ ንመርመራ ኣገዳሲ ክፍሊ

40

ንመርመራ ዘየገድስ ክፍሊ

ክፍሊ 5፡ ኣውስትራሊያዊ ሎማ

48

ክፍሊ 6፡ ኣውስትራሊያዊ ዛንታና

63

ማህደረ-ቃላት ናይቲ ንመርመራ ዘየገድስ ክፍሊ

84

ን ዝያዳ ሓበሬታ

86

ምስጋናታት

88

መልእክቲ ናባኹም

አውስትራሊያዊ ዜጋ ንምዃን ብምምራጽኩም እንኳን ደስ በለኩም። ኣብ ሓድሽ ሃገር ንምንባርን፣ ከም ዜጋ ምሉእ ብምሉእ ንምስታፍን፣ ጻዕርን፣ ትብዓትን፣ ግዴታ/ ድልውነትን ይሓትት ኢዩ። ነቲ ኣብ ሰላማዊን ዲሞክራሲያዊን ሕብረተሰብና እተመዝግብዎ ኣበርክቶ ድማ ክብሪ ንህቦ ኢና።

አውስትራሊያዊ ዜግነት ምቕባል፡ ኣብ ናይ ስደት ታሪኽኩም፡ ኣገዳሲ ስጉምቲ ኢዩ። አውስትራሊያዊ ዜጋ ምዃን ማለት ድማ፡ ንአውስትራሊያን ንናይ ሓባር ክብርታትናን ቀጻሊ ድልውነት ተምብሩ ምህላውኩም ኢዩ። ከምኡውን እዚ፡ ንአውስትራሊያዊ ማሕበረሰብ ናይ መጀመርያ ዕላዊ ኣባልነትኩም ኢዩ። እቲ፡ ‘እነ አውስትራሊያዊ’ ንምባል ዘኽእለኩም ስጉምቲ ኢዩ።

አውስትራሊያዊ ዜግነት፡ ብርክት ዝበሉ ብልጫታት ዘኣንግድ ሓለፋ ኢዩ። አውስትራሊያዊ ዜጋ ብምዃን፡ ናብ ፍሉይ ሃገራዊ ማሕበረሰብ ትሕወስ ኣሎኻ ማለት’ዩ። ሃገርና፡ ብናይ ኣበሪጅናውያንን ብተወላዶ ቶረስ ስትረይት ኢስላንደር ኣህዛብናን፣ በተን ካብ ዓባይ ብሪጣንያ ዝወረሰናየን ዲሞክራሲያውያን ትካላትን፣ ከምኡውን ካብ ምሉእ ዓለም ብዝመጹ ማይግራንትን፡ ኣበርክቶታት ኢዩ ተሃኒጸ። ነዚ ማሕበረ-ብዙሕነትና’ዚ ሓንጐፋይ ኢልና ንቕበሎ፤ ማዕረ ማዕሪንኡ ድማ፡ ንውህደትን ርግኣትን ሃገርና ብትግሃት ንጸዕት።

ሓደ ሓያል ጐድኒ ናይ አውስትራሊያዊ ማሕበረሰብ፡ ሽግራት ንምፍታሕን፣ ናይ አውስትራሊያ መጻኢ ዕድል ንምቕራጽን፡ ብሓባር ንሰርሕ ምዃንና ኢዩ። ርጉእ ስርዓተ - መንግስቲ ኣሎና። አውስትራሊያዊያን ድማ፡ ነቲ መዘን/ ስልጣንን ሕግታት ናይቲ መንግስትን የኽብርዎ ኢዮም። ርግኣትና፣ ባህልናን፣ ሕግታትናን፡ ብታሪኽና ዝተቐርጹ ኢዮም። ናብ አውስትራሊያዊ ማሕበረሰብ ብምሕዋስኩም፡ ንናይ አውስትራሊያ ዛንታ ክትውስኽሉ ኢኹም። ከምኡውን ኣብ ምቕራጹ ክትሕግዙ ኣብ ዘኽእለኩም ግቡእ ቦታ ክትኩኑ ኢኹም።

አውስትራሊያ ጥንታዊት ምድሪ ኢያ። ሰፋሕን ፍልይትን(ብርቂ)ኢያ። ዝጨቀዉ ጫካታትን ዱርን ኣግራብን፤ ገማግም ባሕርታትን ምድረበዳታትን፤ ዓበይቲ ከተማታትን ሕርሻታትን፤ ዝመልኡዎ ሃገር ኢያ። ጥንታዊያን ባህልታትና፡ እቶም ኣብ ዓለም ዝገደሙን እሞ ድማ ቀጻልትን ባህልታት ኢዮም። ከምኡውን ጌና መንእሰይ ሃገር፤ ናይ ማይግራንት ሃገር ኢና። ናይ ኤውሮጳውያን ሰፊራ ኣብ አውስትራሊያ፡ ብ1788 ዓ.ም ጀመሩ፤ ሎሚውን ሓደሽቲ ማይግራንት ብሓጎስ ምቕባል ንቐጽሎ ኣሎና።

ካብ ልዕሊ 200 ሃገራት ዝመጹ ኣህዛብ፡ ንአውስትራሊያ ገዝኦም ገይሮማ ኣሎዉ። ከም ውጽኢቱ፡ ሕብረተሰብና ብናይ ዘርኢ ብዙሕነቱ፡ ኣብ ዓለም ሓደ ካብቶም ኣዝዮም ፍሉጣት ኢዩ። አውስትራሊያ ንቀቢላዊን ባህላዊን ብዙሕነት፡ ምስ ሃገራዊ ሓድነት ብዕዉት መንገዲ ተዛምድ። ዜግነት ንኹልና ብሓድነት ዝጠምረና ናይ ሓባር መተኣሳስቦና ኢዩ።

አውስትራሊያ ሓንቲ ዲሞክራሲ ኢያ። ዜግነት፡ ዲሞክራሲያዊት ሃገርና ኣብ ምህናጽ ምሉእ ብምሉእ ንኽትሳተፍ ዕድል ይህበካ። እዚ ድማ፡ ንስኻ ከም ዕላዊ ኣባል ናይ አውስትራሊያዊ ማሕበረሰብ መጠን፡ ሓላፍነትካ ንምምላእ ድልው ኢኻ ማለት ኢዩ። አውስትራሊያውያን ኣብ ናይ ሓባር ክብርታት፡ ከምኒ ክብረ-ሰብነት (dignity) ናይ ነፍስ ወከፍ ሰብ ነጻነትን፣ ማዕርነት ደቂ ተባዕትዮን ደቀንስትዮን፣ ከምኡውን ብግዝኣት ሕጊ ይኣምኑ። አውስትራሊያዊ ዜግነት እምብኣር፡ ዕለታዊ ህይወትካ፡ በዞም ክብርታት እዚኣቶም ምንባር ማለት ኢዩ።

አውስትራሊያዊ ዜጋ ምክንያት

አውስትራሊያዊ ዜጋ ምክንያት ሓደ ሰብ ንአውስትራሊያን ህዝባን ናይ ተአማኝነት ቃል ዝኣትወሉ ኣገዳሲ መስርሕ ኢዩ። ብኸምዚ ድማ ከም ዜጋታት ሃገርና፡ መሰላቶም ክጥቀሙን ብሓላፍነታቶም ክዋስኡን መሰል ይህልዎም።

ናይ አውስትራሊያዊ ዜግነት መርመራ

ናይ አውስትራሊያዊ ዜግነት መርመራ፡ ብዛዕባ አውስትራሊያ፡ ዲሞክራሲያዊ ስርዓታ፡ እምነታታን ክብርታታን፡ ከምኡውን፡ ብዛዕባ ሓላፍነታትን ሓላፊነታትን ናይ ዜግነት፡ ብቐጥታ ፍልጠት እንተሎኩም ንምዕቃን ዝተዳለወ ኢዩ።

እዚ ናይ ዜግነት መርመራ፡ ብናይ ‘ብዙሕ ምርጫታት’ ዓይነት መርመራ ብዝቐርበ ኮይኑ፡ ብኮምፕዩተር፡ ብቋንቋ እንግሊዝኛ ኢዩ ዝውሰድ (ዝግበር)። ብዘይ ስሩዕ ምርጫ (randomly) ዝተወሰዱ 20 ሕቶታት ዝሓዘ ኢዩ። ካብ 15 ሕዳር 2020 ጀሚሩ ካሉ፡ ባዕባዩ አውስትራሊያዊ ክብርታት፡ 5 ሕቶታት ክውሰኹ ኢዮም።

ነዚ መርመራዚ ንምሓላፍ፡ ንክብርታት ዝምልከቱ 5 ሕቶታት ብምሉእም ትኽክል ክትምልሱን፡ ብጠቐላ ድማ፡ ብውሕዱ 75% ነጥቢ ክትረኽቡን ኣለኩም።

ናይ ዜግነት መርመራ፡ ኣብ ምሉእ አውስትራሊያ፡ ኣብ ቤት ጽሕፈታት Department of Home Affairs ይካየዱ ኢዮም። ኣብ ዝተፈላለዩ ምምሕዳራዊ ክፍልታት አውስትራሊያን፡ ኣብ ገለ ናይ ወጻኢ ልኡኻት ቤት ጽሕፈታትን እውን፡ መርመራ ምክፋል ይክኣል ኢዩ።

ንናይ አውስትራሊያዊ ዜግነት መርመራ ምድላው

ንናይ አውስትራሊያዊ ዜግነት መርመራ ንምድላው፡ ነዛ ምንጪ መጽሓፍ አውስትራሊያዊ ዜግነት፡ ናይ ሓባር መተሓሳስሪና እዚኣ ክተንብቡ ከድልየኩም ኢዩ።

እዛ ምንጪ መጽሓፍ እዚኣ፡ ንመርመራ ኣገዳሲን ዘየገድስን ክፍልታት ኣሎዉዋ።

ንመርመራ ኣገዳሲ ክፍሊ

እቲ ነዚ ናይ ዜግነት መርመራ ንምሓላፍ፡ ንምፍላጡ ዘድልየኩም ሓበሬታ ኩሉ፡ ኣብተን ናይ መጀመርያ 4 ክፍልታት ናይዛ መጽሓፍ ኣሎ። ማለት ኣብ፡-

- ክፍሊ 1 - አውስትራሊያን ህዝባን
- ክፍሊ 2 - ናይ አውስትራሊያ ዲሞክራሲያዊ እምነታትን፡ መሰላትን ሰብኣዊ ነጻነታትን
- ክፍሊ 3 - መንግስትን እቲ ሕገን ኣብ አውስትራሊያ
- ክፍሊ 4 - አውስትራሊያዊ ክብርታት

ነቶም ኣብ ናይ ዜግነት መርመራ ዘሎዉ ሕቶታት ንምምላስ፡ ኣብቲ ንመርመራ ኣገዳሲ ክፍሊ ዘሎ ሓበሬታ፡ ክትፈልጥዎን ክትርድኡዎን ከድልየኩም ኢዩ።

ንመርመራ ዘየገድስ ክፍሊ

እቲ ንመርመራ ዘየገድስ ክፍሊ፡ ታሪኽን ባህልን ናይ አውስትራሊያ ንምርዳእ ዝሕግዘኩም ኣገዳሲ ሓበሬታ ኣሎዎ። ብዛዕባዚ ሓበሬታዚ ሕቶታት ኣይቀርብልኩምን ኢዮም።

- ክፍሊ 5 - ናይ ሎማ አውስትራሊያ
- ክፍሊ 6 - ናይ አውስትራሊያና ዛንታ

ናይ ምድላው ሕቶታት

ኣብ መወዳእታ ናይቲ “ንመርመራ ኣገዳሲ ክፍሊ” ንናይ ዜግነት መርመራ ንክትዳለዉ ዝሕግዝኩም 20 ሕቶታት ኣሎዉ።

ማህደረ-ቃላት

ኣብ መወዳእታ ናይቲ “ንመርመራ ኣገዳሲ”ን “ንመርመራ ዘየገድስ”ን ክልቲኡ ክፍልታት ማህደረ-ቃላት (መስርዕ ናይ ቀንዲ/ ዓቢይቲ ቃላትን ትርጉምን) ኣሎ።

ተወሳኺ ሓበሬታ

ኣብ መወዳእታ ገጽ ናይዛ ምንጪ መጽሓፍ፡ ተወሳኺ ሓበሬታ ካበይ ከም እትረኽቡ፡ ምክሪ ክትረኽቡ ትኽእሉ ኢኹም።

ኣብ ጊዜ ናይ ዜግነት መርመራ ድጋፍ

መብዛሕትኦም ናይ መጻኢ (prospective) ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ነዚ ናይ ዜግነት መርመራ ብዘይ ድጋፍ ንምፍጻሙ ዘኸለሎም ብቐዕ ናይ ቋንቋ ክእለታት ክህልዎም ትጽቢት ንገብር። ሕቶታትን ናይ መልሲታት ምርጫታትን ንምስማዕ ክትጥቀምሉ እትኸእሉ ‘Text-to-speech’ ቴክኖሎጂ እውን ይቐረበልኩም ኢዩ።

ድሕሪ’ቲ መርመራ ምውሳኔ

እቲ መርመራ ናይ ኣስትራሊያውያዊ ዜግነት እንተ ሓሊፍኩም፡ መስርሕ ናይ ዜግነትኩም ሕቶ ክንቅጽሎ ኢና። እቲ ንዜግነት ዘቐረብኩም ሕቶ ቅቡል እንተኹይኑን፡ ናይ ዜግነት ጽምብል ባዓል ንምኽባር ክትሳተፉ ኣድላዩ ኩይኑ እንተተረጊቡን ድማ፡ ነቲ ናይ ዜግነት ባዓል ክትሳተፍዎ ናይ ዕድመ ደብዳቤ ክስደደልኩዮ/ ክትቅበሉ ኢኹም። ብሓፈሻኡ፡ እተኸበርሉ ናይ ጽምብል ባዓል ዕለት፡ ካብቲ ሕቶኹም ቅቡል ዝኹነሉ ጊዜ ንድሓር፡ ኣብ ውሽጢ 6 ኣዋርሕ ክካየድ ኢዩ።

እቲ ኣስትራሊያውያዊ ዜግነት ንምኽባል ዝእቶ ቻል

ንኹልና ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ሓላፍነታትናን ሓለፋታትናን፡ ከምኡውን፡ እንተስ ብትውልዲ ወይ ብምርጫ ኣውስትራሊያዊ ዜጋ ምዃን እንታይ ማለት ምዃኑን፡ ክርድእና ኣገዳሲ ኢዩ። እዚ ብቐጻሊ ንዘላቂ ዓወት ሃገርና ወሳኒ ኢዩ።

ኣብ ጊዜ’ቲ እትሳተፍዎ ጽምብል ባዓል፡ እቲ ናይ ኣውስትራሊያዊ ዜግነት ቻል ምእታው ስነ-ስርዓት ክትገብሩ ኢኹም።

ከምኡ ብምግባር፡ ንኣውስትራሊያ ህዝባዊ ግዴታ ትኣትዉላ ኣሎኹም፤ ከምኡውን፡ ናይ ዜግነት ሓላፍነታትን ሓለፋታትን ትቐበሉ ኣሎኹም።

እዚ ዝስዕብ እቲ እትኣትውዎ ቻል ኢዩ።

ካብዚ ጊዜ’ዚ ንድሓር፡ ኣብ ትሕቲ እዝግኣብኣር፡*
ንኣውስትራሊያን ህዝባን ናይ ተኣማኒነት ቃለይ እህብ፡
ኣብታ ዲሞክራሲያዊ እምነታታ ዝሳተፈላ፡
እታ መሰላታን ሰብኣዊ ነጻነታታን ዘኽብር፡ ከምኡውን፡
እታ ሕግታታ ክቐበሎን ክድግፎን ክምእዘዘን ዘለኒ።

*ሓደ ሰብ ነዞም ‘ኣብ ትሕቲ እዝግኣብኣር’ ዝብሉ ቃላት ክጥቀሙሎምን ዘይከጥቀሙሎምን ክመርጽ ይኸእሉ ኢዩ።

ነዛ መጽሓፍ እናንበብኩም ኣብ እትኸድሉ፡ ብዛዕባ ብድሕሪ ቃል ምእታው ዘሎ ትርጉምን፡ ግደኹም ኣብ ሕብረተሰብ ኣውስትራሊያ ብኸምይ ዕዞዝ ንምግባር ከም እትኸእሉን፡ ዝበለጸ ተረድኦ ክህልወኩም ኢዩ።

እቲ ናይ ኣውስትራሊያዊ ዜግነት ጽምብል ባዓል

ኣውስትራሊያዊ ናይ ዜግነት ጽምብል ባዓላት፡ ናሕሽቱ፡ ሒደት ሰባት ዝሳተፉዎም፤ ወይውን ኣዝዮም ዓበይቲ፡ ኣማእት ዋላውን ኣሸሓት ሰባት ዝሳተፉዎም፡ ከኩኑ ይኸእሉ ኢዮም። እቲ ዕምቁት ናይ'ቲ ኣብ ሞንጎቶም ሓደሽቲ ዜጋታትን ኣፈሰራትን ዘንጸባርቑ ስምዒታትን ሓበንን፡ ነቲ ባዓል ኣዝዩ ዘሐጉስ ይገብር።

ኣብ መኸፊቲ ናይቲ ጽምብል ባዓል፡ ብሓደ ተጻዋዒ ናይ ኣቦሪጅንን ናይ ቶረስ ኢስላንደርን ኣህዛብ፡ እቶም ናይቲ ከባቢኹም ጥንታዊያን ዋናታት ናይ'ዛ ምድሪ፡ ብናይ እንኳዕ ድሓን መጻእኩም መልእኽቲ ብሓጎስ ክቐበለኩም ኢዩ። እዚ ናይ 'እንኳዕ ድሓን መጻእኩም ናብ ሃገር' ስነ-ስርዓት (TCE) ብቶም ደቀባት ኣውስትራሊያውያን፡ ኣብ ጥንታዊት ዓዶም፡ ንኣሸሓት ዓመታት ክዝውተር ዝጸንሐ ልምዲ ኢዩ። ካብ ናይ መንግስቲ ተጻዋዕትን፡ ናይ ከባቢኹም መራሕቲ ማሕበረሰብን እውን ናይ እንኳዕ ድሓን መጻእኩምን ናይ ምትብባዕን መልእኽታት ክቐርበልኩም ኢዩ።

ነቲ ኣስትራሊያዊ ዜግነት ንምቕባል ዝእቶ ቻል፡ ምስ ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ክኹኑ ዝመረጹ ካልኦት፡ ዓው ኢልኩም ከተንብቡ ወይ ብቻል ክትደግምዎ ኢኹም። እዚ እቲ ኣዝዩ ኣገዳሲ ክፍሊ ናይቲ ጽምብል ባዓል ኢዩ። ክሳብ'ቲ ናይ ግዴታ ቻል ንኣውስትራሊያ እትፍጽም፡ ኣስትራሊያዊ ዜጋ ክትከውን ኣይትኸእልን ኢኻ።

ቻልኩም ክትህቡ ከሎኹም፡ መጽሓፍ ቅዱስ፤ ወይ ካልኦት ቅዱሳት መጽሓፍትን ጽሑፋትን ክትጥቀሙ ቅቡል ኢዩ። ከምኡ ክትገብሩ ግን ግድን ኣይኮነን።

ገለ መራሕቲ ካብ ማሕበረሰብኩም ወይ ናይ መንግስቲ ተጻዋዕት፡ ብዛዕባ ናይ ዜግነት ትርጉም፡ ሓጻርቲ መደረታት ክቐርቡ ኢዮም። ናይ ኣስትራሊያዊ ዜግነት ወረቐት ምስክርኩም ክትቅበሉ ኢኹም። ከምኡውን ንእሽቶ ህያብ ካብቲ ማሕበረሰብ ክትቅበሉ ዘኸእል ኢዩ። ኩሉ ሰብ 'Advance Australia Fair'፡ እታ ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ሰንደቕ ዓላማ ክዝምር ኢዩ። ድሕሪቲ ናይ ዜግነት ጽምብል ባዓል፡

ምስ ካልኦት ኣውስትራሊያውያን መሓዞትኩም ክትራኽቡን ክትድሰቱን፡ ዕድል ክህልወኩም ኢዩ።

ኣውስትራሊያዊ ዜጋ ብምዃንን፡ ከምኡውን፡ ኣብ ኣውስትራሊያ ሰላማዊን ኣፍራይን ህይወት ንምምራሕን፡ ምሉእ ዓወት ንምነየልኩም።

ን ተወሳኺ ሓበሬታ

ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ናይ ዜግነት ዌብሳይት፡ ኣብ www.citizenship.gov.au ተወከሱ።

እቲ ‘ንመርመራ ኣገዳሲ ክፍሊ’ ዝጅምረሉ

ክፍሊ 1

አውስትራልያን ህዝባን

አውስትራልያን ህዝባን

አብቲ ናይ ዜግነት ጽምብል ባዓል፡ ንአውስትራልያን ህዝባን ተአማኝነትካ ተረጋግጽ። ስለ ዝኹነ ድማ፡ ብዛዕባ ናይ አውስትራልያ ማሕበረሰብን ህዝብን፡ ብዛዕባ ጥንታዊ ውርሻታትና/ ቅርስታትና እውን አፍልጦ ክህልወኩም፡ ንዓኹም ኣገዳሲ ኢዩ። ብዛዕባ ናይ አውስትራልያ ታሪኽን፡ ብከመይ ናብ ርግኣትን ዕውትን ሕብረ-ባህላዊት ሃገር ከም ዝማዕበልናን ምርዳእ እውን ንዓኹም ኣገዳሲ ኢዩ።

አብዚ ክፍሊ፡ ብዛዕባኡም ኣብ ታሪኽና ኣበርክቶ ዝገበሩ ሓደ ሓደ ተረኽቦታት ከተንብቡ ኢኹም። ብዛዕባ ክፍለ-ሃገራትናን ንኡሳን ክፍለ-ሃገራትናን፡ ከምኡውን ብዛዕባ እቶም ብፍሉይነቶም አውስትራሊያውያን ምዃኖም ብሓብን እነለልዮም ልምድታትን ኣምራት/ ኣርማታትን፡ ሓበሬታ ኣሎ።

አቦሪጂናዊን ቶሪስ ስትሪይት ኢስላንደርን ኣህዛብ

ቀዳሞት ተቐማጦ ህዝብታት ኣብ አውስትራሊያ፡ አቦሪጂናውያንን ቶሪስ ስትሪይት ኢስላንደርን እቶም ኣብ ዓለም ዝገደመን፤ ዝቐጽል ህያው ባህልን ልምድታትን ዘሎዎም፡ ኢዮም።

ብታሪኻዊ ምንጪ፡ አቦሪጂናውያን ካብ ቀንዲ-ምድሪ አውስትራሊያን ታዝማኒያን ኢዮም። እቲ ኣርክሮሎጂካዊ መዝገብ፡ አቦሪጂናዊ ህዝብታት ናብ አውስትራሊያ ቅድሚ 65,000ን 40,000ን ዓመታት ከም ዝመጹ የመልክት። ይኹን-ምበር፡ እትም አቦሪጂናዊያን ህዝብታት፡ ምስ ዛንታታት ኣፈጣጥራ ናይዛ ምድሪ እዚኣ የተኣሳስርዎ፤ ብኡ መሰረት፡ ናይ ኣፈጣጥራኦም ዛንታታት ካብ ምጅማር ጊዜ ዝጅምር ምዃኑ ይኣምኑ። ህዝቢ ቶሪስ ስትሪይት ኢስላንደር ካኣ፡ ካብ ኣብ ሞንጎ ሰሜናዊ ጫፍ ናይ ኩንስላንድን ፓፑዋ ኒው ጉኒያን ዝርከባ ደሴታት ኢዮም።

አቦሪጂናዊን ቶሪስ ስትሪይት ኢስላንደርን ህዝብታት፡ ጌና ከሳብ ዕለተ-ሎሚ ዝምርሖሎም መዋእል ዝዕድመኦም እምነታትን ልምድታትን ኣሎዎም። ኣብ ዛንታታቶምን፡ ብኣርትን ሳዕስዒትን ዝግለጹ፡ ምስዛ ምድሪ ዓሚቑ ዝምድና ኣሎዎም ጥንታዊያን ባህልታት፡ ብዙሕ ዝዓይነቶምን ኣገዳሲ ክፍሊ ናይ አውስትራሊያ ሃገራዊ መንነትን ኢዮም።

ብዛዕባ አቦሪጂናዊን ቶሪስ ስትሪይት ኢስላንደርን ኣህዛብ ዝያዳ ሓበሬታ፡ ኣብ ክፍሊ 5፡ አውስትራሊያ ሎሚን፤ ክፍሊ 6፡ አውስትራሊያዊ ዛንታና ክርከብ ይኽእል።

መጀመርያ ማዓልታት ኤውሮጳዊ ምቕማጥ

ኤውሮጳዊ ምቕማጥ፡ እተን ብ‘First Fleet’ ዝተፈልጣ፡ ናይ ፈለማ 11 ገበነኛ መራከብ፡ ብ26 ጥሪ 1788 ካብ ዓባይ ብሪጣንያ ምስ ኣቶዋ ኢዩ ተጀመሩ።

ኣብቲ ጊዜ፡ ሕግታት ብሪጣንያ ሕሱም ኢዩ ነይሩ፤ እቲ ቤት ማእሰርታት ካኣ ብገበኛም ንዝተኣሰሩ፡ ብዙሕ ዝቀጽሮም ሰባት ክሕዝ ዝኽእል ኣይነበረን ነቲ ሽግር፡ ንምምሕዳር፡ እቲ ናይ እንግሊዝ መንግስቲ ነቶም ገበነኛታት ናብቲ ካልእ ወገን ናይ ዓለም፡ ማለት ናብታ ሓዳሽ ግዝኣት ናይ ኒው ሳውዝ ወልስ ከሳፍሮም ወሰነ።

እቲ ቀዳማይ ገዛኢ ናይታ ግዝኣት፡ ኒው ሳውዝ ወልስ፡ ካፒታኖ Arthur Phillip ነይሩ። እታ ግዝኣት እግሪ ተኸለት፤ ተወሰኽቲ ገበነኛታትን ነጻ ተቐማጦን ምስ ኣቶዋ ካኣ፡ ዓብየትን ማዕበለትን፡ ኣብ ካልእ ክፍልታት ናይ አውስትራሊያ ካኣ ዝያዳ ግዝኣታት ተታሕዛ።

ቀዳሞት ነጻ ተቐማጦ ካብ ዓባይ ብሪጣንያን ኣየርላንድን ኣቶዉ። እዚ እንግሊዛዊን ኣየሪሻዊን ቅርስታት ኣብ ልዕሊ ናይ አውስትራሊያ ናይ ቀረባ ታሪኽ፡ ባህሊን ፖሊቲካን ዓቢ ጽልዋታት ነይሩዎ።

ብ1851 ዓ.ም፡ ኣብተን ግዝኣታት ኒው ሳውዝ ወልስን ቪክቶሪያን ወርቂ ምስ ተረኽበ፡ ‘gold rush’ ተጀመረ። ህዝቢታት፡ ካብ ኩሉ ቦታታት ናይ ዓለም፡ ዕድሎም ንምርኣይ፡ ናብዘን ግዝኣታት መጹ። ኣብቲ ጊዜ ካብ ኤውሮጳ ወጹኦ፡ እቶም ቀዳሞት ዓቢ ጉጅለ ዝኣቶዉ ቻይናዊያን ማይግራንት ነበሩ። ኣብ ውሽጢ 10 ዓመታት፡ ናይ አውስትራሊያ ቁጽሪ ህዝቢ፡ ካብ ዕጽፊ ንላዕሊ ኮነ።

እታ ናይ ኣውስትራሊያ ሃገር

ብ1901 ዓ.ም. እተን ዝተፈለለያ ግዝኣታት፡ ብናይ ኣውስትራሊያ ኮሞንወልዝ (Commonwealth) ዝጽዋዕ፡ ኣብ ትሕቲ ፌደሬሽን ናይ ክፍለ-ሃገራት ሓበራ። ሃገራዊ ዲሞክራሲያዊ ትካላትና፣ ሃገራዊ ፓርሊያመንትና፣ መንግስትናን እቲ ላዕላይ ቤት ፍርድን እውን፡ ኣብ ትሕቲ'ቲ ሓድሽ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቱሽን፡ ዝተመስረቱሉ ኣብዚ ጊዜዚ ኢዩ ነይሩ። ብ1901 ዓ.ም. ኣብቲ ጊዜ'ቲ፡ ናይ ኣውስትራሊያ ቁጽሪ ህዝቢ ዳርጋ 4 ሚልዮን በጺሑ ነይሩ። እዚ ቁጽሪ'ዚ ንኣቦሪጅናዊን ናይ ቶረስ ስትሪይት ኢስላንደርን ህዝብታት ዝሓወሰ ኣይነበረን። ምኽንያቱ፡ ክሳብ ድሕሪ'ቲ ብ1967 ዓ.ም ዝተኻየደ ረፈረንዳም፡ ኣብቲ ወግዓዊ ናይ ህዝቢ ኣውስትራሊያ ቁጽሪ ኣይኣተወን ነይሮም።

ኣብ ምሉእ ቀዳማይ ፍርቂ ናይ መበል 20ኛ ክፍለ ዘመን፡ ናይ ስደተኛ ደረጃታት ይውስኸን ይጐድልን ነይሩ። ንእንግሊዘውያን ማይግራንት ኣብዚ ኸቐመጡ፡ ብንጡፍ ናይ ምትብባዕ ፕሮግራማት ነይሮም፤ ብዙሓት ካኣ ተቐማሚጦም ኢዮም።

ድሕሪ 2ይ ውግእ ዓለም፡ ኣብቲ ብሚሊዮናት ዝቀጽር ህዝቢ ካብ ኤውሮጳ ዓዲ ገዲፉ ክወጽእ ዝተገደደሉ እዋን፡ ማዕበል ናይ ዘይ-እንግሊዘዊ ስደተኛ ተላዕለ። ሓድሽ ህይወት ንኸሃንጽ፡ ዓቢ ቀጽሪ ኤውሮጳዊያን ናብ ኣውስትራሊያ መጹ።

ኣብዚ ቀረባ ዓመታት፡ ናይ ፍልሰትን ስደተኛን ፕሮግራማትና፡ ካብ ምሉእ ዓለም ኣህዛብ ናብ ኣውስትራሊያ እምጺኡም ኢዮም። ሰባት ምስ ስድራ ቤታቶም ንኸጽምበሩ፡ ሓድሽ ህይወት ንኸምስርቱ፤ ወይውን ካብ ድኸነት፡ ውግእ ወይ ግፍዒ ክርሕቐ መታን፡ ናብዚ መጺኡም ኢዮም።

እቲ ብዙሕነት ህዝቢ ኣውስትራሊያ ኣብ ውሽጢ ዝሓለፉ 2 ዘመናት ወሲኹ ኣሎ። እዚ ብዙሕን ብልጹግን ሕብረተሰብ ንናይ ኣውስትራሊያ ምትእስሳር ናብ ዓለም ዕዘት ይህብ። ከምቲ ንማሕበረ-ብዙሕነት ናይ ኣውስትራሊያ ህዝቢ እነመጹሶ፡ ውሁድን ስሙርን ሃገር ንምህናጽ ድማ ንዕልም (ንሓስብ)።

ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ቋንቋ እንግሊዝኛ ኢዩ። ኣካል ናይ ሃገራዊ መንነትና ካኣ ኢዩ። ምስ ኣውስትራሊያዊ ክብርታት ኣብ ጸብጻብ ብምእታው፡ ማይግራንት ኣብ ኣውስትራሊያዊ ሕብረተሰብ ክሳተፉ ንኸሕግዞም መታን፡ እንግሊዝኛ ከምሃሩዎን ክጥቀሙን ይህልዎም። ኣብ ኣውስትራሊያ ብናብራን ስራሕን ዕዉት ንምፃን፡ ብእንግሊዝኛ ምርድዳእ ኣገዳሲ ኢዩ።

ካልኣት ቋንቋታትውን ክብርታትን ሕልው'ዩ፤ እተን ካብ 100 ንላዕሊ ዝኹና ፍሉጣታ ቦሪጂናዊን ቶረስ ስትሪይት ኢስላንደርስን ቋንቋታትን እውን።

ናይ ኣውስትራሊያ ክፍለ-ሃገራትን ንኡሳን ክፍለ-ሃገራትን

እዚ ኮሞንወልዝ ናይ ኣውስትራሊያ፡ ፌደሬሽን ናይ ክፍለ-ሃገራትን ንኡሳን ክፍለ-ሃገራትን ኢዩ። 6 ክፍለ-ሃገራትን 2 ቀንዲ-ምድሪ ንኡሳን ክፍለ-ሃገራትን

ኣሎዎ። ካንበራ ርእሲ ከተማ ናይ ኣውስትራሊያ ኢያ፤ ነፍሲ ወከፍ ክፍለ-ሃገርን ቀንዲ-ምድሪ ክፍለ-ሃገርን ድማ ናይ ገዛእ ር እሳ ርእሲ ከተማ ኣሎዎ።

ክፍለ-ሃገር	ርእሲ ከተማ
ኒው ሳውዝ ወልስ (ኒሳው)	ሲድኒ
ቪክቶሪያ (ቪክቶሪያ)	መልበርን
ኩንስላንድ (ኩላድ)	ብሪስባን
ወስተርን ኣውስትራሊያ (ወአ)	ፐርዝ
ሳውዝ ኣውስትራሊያ (ሳአ)	ኣደሊይድ
ታዝማንያ (ታአስ)	ሆበርት
ክፍለ-ሃገር	ርእሲ ከተማ
ኣውስትራሊያዊ ካፒታል ተራቶሪ (ኣካቲ)	ካንበራ
ኖርዝ ተራቶሪ (ኑቲ)	ዳርዊን

እተን ክፍለ-ሃገራት

ኒው ሳውዝ ወልስ እታ ቀዳመይቲ ብእንግሊዝ ዝተመስረተት ግዝኣት ነይራ። ሲድኒ፡ ር እሲ ከተማ ናይ ኒው ሳውዝ ወልስን እታ ዝዓበየት ከተማ ናይዛ ሃገርን ኢያ። እቲ Sydney Harbour Bridge ን Opera Houseን ሃገራዊ ኩስሚታት (ተምሳላት) ኢያም።

ቪክቶሪያ ካብተን ቀንዲ-ምድሪ ክፍለ-ሃገራት እታ ዝንኣሰት ኢያ። ናይ ቪክቶሪያ ርእሲ ከተማ፡ መልበርን ኢያ። ብዙሓት ጽቡቓት ህንጻታት ኣብ ቪክቶሪያ፡ ካብቲ ኣብ ናይ 1850ታት ናይ ምቅድዳም ወርቂ ጊዜ፡ ብዝተረኸበ ሃብቲ ዝተሃንጹ ኢያም። ናይ ቪክቶሪያ ኩስሚታት፡ እቲ Melbourne Cricket Groundን፡ እቶም 12 Apostlesን፡ እቲ Royal Exhibition Buildingን የጠቓልል።

ኩንስላንድ እታ ካልኣይቲ ዝዓበየት ክፍለ-ሃገር ኢያ። ናይ ኩንስላንድ ርእሲ ከተማ ብሪስቨን ኢያ። እተን ቶረስ ስትረይት ኢስላንድስ ብወገን ሰሜን ናይታ ክፍለ-ሃገር ይርከብ፤ እቲ ናይ ዓለም ውሩይ ግሪይት ባሪየር ሪፍ (Great Barrier Reef) ካኣ፡ ብምብራቓዊ ገማግሙ ብምሉእ ይቕነቶ። ኩንስላንድ ትሮፒካዊ ዝናባዊ ዱር በረኻታት፡ ልኡም ገማግም ባሕርታትን መብዛሕትኡ ደረቕ ምድሪን ኣሎዎ።

ወስተርን ኣውስትራሊያ እታ ዝዓበየት ክፍለ-ሃገር ኢያ። ፐርዝ ርእሲ ከተማ ናይ ወስተርን ኣውስትራሊያ ኢያ። እቲ ደቡብ-መራብ ናይ ሕርሻን ዘቢብ ዘፍሪን ሃብታም ቦታ ከኸውን ከሎ፡ እቲ ሸነኽ ምብራቕ ናይታ ክፍለ-ሃገር ግን መብዛሕትኡ ምድረ-ቡዳ ኢያ። እታ ክፍለ-ሃገር ንብዙሓት ዓበይቲ ናይ ዕድናፕሮጀክትታት ቤቶም ኢያ። ናይ ወስተርን ኣውስትራሊያ ኩስምታት፡ እቲ Ningaloo Coast፡ Margaret Riverን፡ Kimberleyን ዞናታት የጠቓልል።

ሳውዝ ኣውስትራሊያ ሓባጢ-ጐባጥ ገማግምን ብዙሓት ውሩያት ናይ ዘቢብ ዞናታትን ኣሎዎ። ኣደለይድ፡ እታ ርእሲ ከተማ፡ ካብ መግዛእታዊ ቅርሲ፡ ረቂቕ ጽባቕ ናይ ስነ-ህንጻ ዝገልጹ ብዙሓት ኣብነታት ኣሎዎ። ናይ ሳውዝ ኣውስትራሊያ ኩስምታት፡ እቲ Barossa Valleyን Flinders Rangesን የጠቓልል።

ታዝማንያ ካብቲ ቀንዲ-ምድሪ በቲ ባዝ ስትረይት (Bass Strait) ዝተፈልየትን እታ ዝንኣሰት ክፍለ-ሃገርን ኢያ። ናይ ታዝማንያ ርእሲ ከተማ ሆበርት ኢያ። ብዙሕ ናይታ ደሴት፡ ዘይተበላሸወ ጸምጸም በረኻ መልክዒ-መሬታት ኣሎዎ። ናይ ታዝማንያ ኩስምታት፡ Cradle Mountain፡ Port Arthurን እቲ Bay of Firesን የጠቓልል።

እተን ንኡሳን ክፍለ-ሃገራት

እታ **ኣውስትራሊያዊ ካፒታል ተራቶሪ (Australian Capital Territory)** ኣብ ሞንጎ ሲድኒን መልበርንን ትርከብ። ናይታ ናይ ሃገር ርእሲ ከተማ፡ ካንበራ፡ ቤት ኢያ። ብዙሓት ሃገራዊያን ትካላት፡ ፓርላመንት ሃውስን (Parliament House) ናይ ኣውስትራሊያ ላዕለዎይ ቤት ፍርዲን እውን ኣብ ካምበራ ይርከባ።

እዛ **ኖርዘርን ተራቶሪ**፡ ብወገን ሰሜና፡ ትሮፒካዊ ከባቢያዊ-ዙርያ፡ ብወገን ደቡብ ካኣ ደረቕ ቀይሕ ምድረ-ቡዳ ኣሎዎ። ዳርዊን እታ ር እሲ ከተማ ኢያ። ናይኖርዘርን ተራቶሪ ኩስምታት፡ Uluru፡ Kata Tjutaን Kings Canyonን የጠቓልል።

ልምድታት

እንኳዕ ድሓን መጻእኩም ናብ ሃገርን ሞሳ-ምግላጽ ናይ ሃገር ፕሮቶላትን

‘እንኳዕ ድሓን መጻእኩም ናብ ሃገር’፡ ብሓደ ኣቦሪጅናዊ ወይ ቶረስ ኢስላንደር ብዓል ሕድሪ ናይቲ ዞና ኣብቲ ከባቢ፡ ናብታ ጥንታዊት ምድርም ንዝመጹ ሓደሽቲ፡ ናይ እንኳዕ ድሓን መጻእኩም ዝግበር ባህላዊ ስነ-ስርዓት ኢዩ። እዚ፡ ገያሾ ኣብ ልዕሊታ ምድሪ ኣብ ዝጸንሕሉ ጊዜ፡ ናይ ሰላምን ሕሉውን መገሻ/ ጉዕዞ ክህልዎም ንምርግጋጽ፡ ብልምዲ ክፍጸም ዝጸንሐ ኢዩ።

ናይ ‘እንኳዕ ድሓን መጻእኩም ናብ ሃገር’ መልእኽቲ፡ ብብዙሕ መልክዓት፡ ብደርፍታትን፣ ሳዕስዒታትን፣ ናይ ምትካኽ ባዓላትን፣ ወይውን ብጥንታዊ ቋንቋ ወይ ብእንግሊዝኛ መደረታት ብምቕራብ ክካየድ ይኽእል።

መብዛሕትኡ ጊዜ፡ ‘እንኳዕ ድሓን መጻእኩም ናብ ሃገር’ ናይ ዝኹነ ይኹን ተረኽቦ ናይ ኣከያይዳ መኽፈቲ፡ ቀዳማይ ነጥቢ ኢዩ።

ናይ ሃገር ሞሳ-ምግላጽ፡ እቲ ኣኼባ/ ባዓል ኣብ መሬት ናይ ኣቦሪጅናዊ ወይ ቶረስ ኢስላንደር ዝግበር ምህላዉ ንምልላይ፤ ንጥንታዊያን ሰብ ሕድሪ ‘ታ ምድሪ፡ ብፍላይ ንዝሓለፉን ህሉዋትን ዓቢይቲ ወለዲ፡ ክብሪት ንምሃብ፤ ከምኡውን ንዝተሳተፉ ኣቦሪጅናውያንን ቶረስ ኢስላንደርን ህዝብታት ክብሪት ንምሃብን፡ ዘኽእል ሓደ ዕድል’ዩ።

ናይ ሃገር ሞሳ-ምግላጽ፡ መብዛሕትኡ ጊዜ፡ ከም ኣካል ናይ ‘እንኳዕ ድሓን መጻእኩም’ን ኣብ መዕጻዊ ኣኼባታትን ተረኽቦታትን ኢዩ ዝግበር። ናይ ሃገር ሞሳ-ምግላጽ፡ ዝኹነ ሰብ ክቕርብ ይኽእል’ዩ። ኣብ ኣኼባታት/ ተረኽቦታት፡ ብሓፈሻኡ፡ ብ ኣቦ ወንበራት ወይ ብዋናታት ናይ ዝካየዱ ባዓላት ክቕርብ ዝከኣል ኢዩ።

እዞም ስነ-ስርዓታት እዚኦም፡ ን ኣቦሪጅናዊን ንቶረስ ስትረይት ኢስላንደርን ኣህዛብ ክብረት ንምግላጽ ኢዮም ዝካየዱ።

ንኣውስትራሊያውያን ኣገደስቲ ማዓልታት

ናይ ኣውስትራሊያ ማዓልቲ

ዓመት ዓመት፡ 26 ጥሪ፡ ማዓልቲ ኣውስትራሊያ ነኹበር። ማዓልቲ ኣውስትራሊያ፡ ኣብ ኩለን ክፍለ-ሃገራትን ንኡሳን ክፍለ-ሃገራትን ኣውስትራሊያ፡ ህዝባዊ ባዓል ኢዩ። ዓመታዊ ዝኸሪ ናይታ ብ1788 ዓ.ም ካብ ዓባይ ብሪጣንያ ዝመጸት ቀዳመይቲ መርከብ ኢዩ።

ኣብ ማዓልቲ ኣውስትራሊያ፡ ማሕበረሰባት፡ ኣብ ምሉእ ኣውስትራሊያ ብዛዕባ ታሪኽናን፡ ብዛዕባቶም ነዚ ናይ ሓባር ዓወታትና/ ጳማታትና ኣበርክቶ ዝገበሩ ህዝብን ዝኸርታትን ሓሳባትን የሰላስላ። እቲ ዝዓበየ ዓመታዊ ህዝባዊ ባዓል ኣብ ኣውስትራሊያ ኢዩ።

ማዓልቲ ኣውስትራሊያ፡ ብዛዕባቲ ነፍሲ ወከፍ ኣውስትራሊያዊ፡ ማለት ካብ ኣቦሪጂናዊን ቶሪስስትሪይት ኢስላንደርን ኣህዛብና፡ እቶም ኣብዚ ዳርጋ 765,000 ዓመታት ዝተቐመጡን ጀሚርካ፡ ክሳብቶም ንትውልድታት ኣብዚ ዝተቐመጡን፡ ከምኡውን እቶም ንሃገርና ቤትና ዝብሉዋ ካብ ኩሉ ኩርንዓት ዓለም ዝመጹን፡ ኣብ ናይ ሎሚን ርስንቲን (ዲናሚካዊት) ሃገርና ንዘወፍይዎ ኣበርክቶ ሞላ-ምግላጽን ምጽምባልን ኢዩ። ኣውስትራሊያ ማዓልቲ፡ ብተረኽቦታት ኣብ ምሉእ ኣውስትራሊያ ብፍሉይ ናይ ዜግነት ጽምብል ባዓላት እውን ደሚቕ ይውዓል።

ናይ ኣውስትራሊያ ማዓልቲ ኣብ እነኹበረሉ ባዓላት፡ እቲ ፕራይ ሚንስተር ብዛዕባቲ Australian of the Year Awards in Canberra መግለጺ ይህብ።

ኣንዛክ ማዓልቲ

ኣንዛክ ማዓልቲ፡ ዓመት መጻ ኣብ 25 ሚያዝያ ትብዓል። መዓልቲ ኣንዛክ/ Anzac Day ብስም እቲ ብዕለት 25 ሚያዝያ 1915 ዓ.ም ኣብ ቐዳማይ ውግእ ዓለም ኣብ ኣብ ቱርኪ/ Türkiye ውሽጢ ኣብ ጉሊፖሊ ዝዓረፈ ሰራዊት ኣውስትራሊያን ኒው ዚላንድን እዩ ስም ተዋሂብዎ።

ኣንዛክ ማዓልቲ፡ እታ ናይ ኩሎም ኣውስትራሊያውያን መስዋእቲ - ናይቶም ኣብ ኩናታት፡ ጐንጽታትን፡ ናይ ሰላም-ምዕቃብ ተልእኾታትን፡ ዘገልገሉን ዝሞቱን፡ እንዝከረላ ናይ ትካዝ ማዓልቲ ኢዩ። ከምኡውን፡ እቲ ትብዓትን ግዴታን ናይ ኩሎም ዲቂ ተባዕትዮን ደቀንስትዮን ኣባላት ሰራዊት ነኹበርን፡ ብዛዕባቲ ዝተፈለለየ ብዙሕ ትርጉማት ናይ ኩናት ካኣ፡ ንዝኸርን ነመዛዝንን።

ሓበሬታ ብዛዕባ ካልኣት ኣገደስቲ ሃገራዊ ማዓልታትን ጽምብል ባዓላትን ድማ፡ ኣብ ክፍሊ 5፡ ኣውስትራሊያ ሎሚ ክርከብ ይክኣል ኢዩ።

ናይ ኣውስትራሊያ ባንዴራታት

እታ ኣውስትራሊያዊት ሃገራዊት ባንዴራ፡ እታ ወግዓዊት ባንዴራ ናይ ሃገርና ኢያ። ካልኣት ባንዴራታት፡ እተን ብወግዒ ዝፍለግን ኣብ ማሕበረሰብ ክምብልበላ ዝክኣልን፡ ነታ ኣውስትራሊያዊት ኣቦሪጅናዊት ባንዴራን ነታ ናይ ቶረስ ስትሪይት ኢስላንደር ባንዴራን የጠቓልላ።

ነፍሲ ወከፍ ክፍለ-ሃገርን ንኡስ ክፍለ-ሃገርን እውን፡ ናይ ገዛእ ርእሳ ባንዴራ ኣሎዎ። ኣብ ገጽ 11 ክርክሮ ክኣል ኢዩ።

እታ ኣውስትራሊያዊት ሃገራዊት ባንዴራ፡

እታ ኣውስትራሊያዊት ሃገራዊት ባንዴራ፡ ሰማያዊን፡ ሳዕዳን ቀይሕን ኢያ።

- እታ ዩንዮን ጃክ ('Union Jack') እታ ናይ ዩናይትድት ኪንግደም (United Kingdom) ኣብ ላዕሊ፡ ጸጋማይ ኩርናዕ ኣላ። ንሳ ናይ እንግሊዝ ሰፈራ ታሪኽናን፡ ከምኡውን እተን ከም ውጽኢቱ ዝወረስናየን ትካላትን ሕግታትን ትውክል።
- እቲ ኮምንወልዝ ኮቡብ ኣብ ትሕቲታ ዩንዮን ጃክ ኣሎ። እዚ ኮቡብ'ዚ፡ ነፍሲ ወከፍ ምልክት ንሓንቲ ካብተን 6 ክፍለ-ሃገራትን፡ 1ንቲ ድማ ነተን ንኡሳን ክፍለ-ሃገራት ዝውክላ፡ 7 ምልክታታት ኣሎዎ።
- እቲ ሳውዝርን ክሮስ (Southern Cross)፡ ብየማን ዘሎ፤ ኣብ ደቡባዊ ሰማይ ክርክሮ ዝክኣል፡ ጉጅለ ኮሞኸብቲ ኢዩ።

እታ ኣውስትራሊያዊት ኣቦሪጅናዊት ባንዴራ፡

እዛ ኣውስትራሊያዊት ኣቦሪጅናዊት ባንዴራ፡ ጸሊምን፡ ቀይሕን ብጫን ኢያ።

- እቲ ላዕለዋይ ፍርቂ፡ እቲ ንኣቦሪጅናዊት ህዝብታት ናይ ኣውስትራሊያ ዝውክል፡ ጸሊም ኢዩ።
- እቲ ታሕተዋይ ፍርቂ ካኣ፡ እቲ ጽምብላዊ ኣገዳሲ ቦታ ዘሎዎን ምድሪ ዝውክልን፡ ቀይሕ ኢዩ።
- እቲ ብጫ ክቢ፡ ጽሓይ ይውክል።

እታ ናይ ቶረስ ስትሪይት ኢስላንደር ባንዴራ

እዛ ናይ ቶረስ ስትሪይት ኢስላንደር ባንዴራ፡ ቀጠልያን፡ ሰማያዊን፡ ጸሊምን ጸዕዳን ኢያ።

- እቲ ቀጠልያ ሕላገታት፡ ምድሪ ይውክል።
- እቲ ኣብ ማእከል ዘሎ ሰማያዊ ሽራጥ፡ ባሕሪ ይውክል።
- እተን ጸለምቲ መስመራት፡ ንናይ ቶረስ ስትሪይት ኢስላንደር ህዝቢ ይውክላ።
- እቲ ኣብ ማእከል ዘሎ፡ ናይቲ ጸዕዳ ሳዕሳዳይ ናይ ርእሲ-መሸፈኒ፡ ንኹሎም ቶረስ ስትሪይት ኢስላንደርስ ኣርማ ኢዩ።
- እዘን ናይ ጸዕዳ ኮቡብ ምልክታት፡ ነተን ኣብ ቶረስ ስትሪይት ዘሎዎ እኩባት ደሴት ይውክላ፤ እቲ ጸዕዳ ሕብሪ ድማ፡ ሰላም ዘመልከት ምልክት/ ኣርማ ኢዩ።

ናይ ኣውስትራሊያ ኣምራት/ ኣርማታት

ኮሞንወልዝ ኮት ኦፍ ኣርምስ

እዚ ኮሞንወልዝ ኮት ኦፍ ኣርምስ፡ እቲ ዕላዊ ኣርማ ናይ ኣውስትራሊያ ኮሞንወልዝ ኢዩ። ሃገራዊ ሓድነትና ይውክል። መዚን ንብረትን ናይቲ ናይ ኣውስትራሊያ ኮሞንወልዝ የመልከት።

- እቲ ኣብ ማእከል ዘሎ ዋልታ፡ ነተን 6 ክፍለ-ሃገራትን ነቲ ፈደረሽንን ይውክል።
- ካንጋሩን ኤሙን፡ ነቲ ዋልታ ብክፍሊ ወከፍ ጐድኑ ይድግፋሉ። ክልቲኦን ጥንታዊያን ኣውስትራሊያውያን እንስሳታት ኢየን።
- ወርቃዊ ኮሞንወልዝ ኮፕብ፡ ኣብ ጫፍ፡ ኣብ ልዕሊ'ቲ ዋልታ ተቐማጢ ኣሎ።
- እቲ ድሕረ ባይታ፡ እቲ ወርቃዊ ዋትል (wattle) - ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ዕምባባ ኢዩ።

ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ዕምባባ

ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ዕምባባ፡ እቲ ወርቃዊ ዋትል ኢዩ። እዚ ንእሽቶ ገረብ'ዚ ብመስረቱ ኣብ ምብራቓዊ ደቡብ ኣውስትራሊያ ይቦቓል። ኣብ ጊዜ ጽድያ፡ ድሙቕ ቀጠልያ ኣቕጽልቲን ብዙሓት ወርቃዊ ብጫ ዕምባባታትን ኣሎዉዎ። ነፍሲ ወከፍ ክፍለ-ሃገርን ንኡስ ክፍለ-ሃገርን ናይ ኣውስትራሊያ፡ ነናይ ገዛእ ኣራእሰን ናይ ዕምባባ ኣርማ እውን ኣሎዎን።

ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ሕብርታት

ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ሕብርታት፡ ቀጠልያን ወርቃዊ- እተን ወርቃዊ ሕብርታት ናይ ዋትልን እየን። እቲ ዩኒፎርማት ናይተን ሃገራዊያን ስፖርታዊያን ጋንታታት መብዛሕትኦን ቀጠልያን ወርቃዊ እየን።

ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ክቡር ዕንቁ

ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ክቡር ዕንቁ እቲ ጳዕዳ እምኒ (ኣፓል፡ opal) ኢዩ። ብናይ ኣቦረጂናዊ ኣፋዊ ታሪኽ፡ ቀስተ-ደመና ነታ መሬት ተንከፈታ'ሞ ነተን ሕብርታት ናይ ኣፓል ፈጢራተን።

ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ሰንደቕ ዓላማ:

ኣውስትራሊያ ብቕንዕና ቀጽሊ ('Advance Australia Fair'): ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ሰንደቕ ዓላማ ኢዩ። ሃገራዊ ኣገዳስነት ኣብ ዝህልዎም ኣጋጣሚታ፡ ኣብ ናይ ኣውስትራሊያ ናይ ዜግነት ጽምብል ባዓልትን ዓበይቲ ናይ ስፖርት ተረኽቦታትን ይዝመር።

Advance Australia Fair

*Australians all let us rejoice,
For we are one and free;
We've golden soil and wealth for toil;
Our home is girt by sea;
Our land abounds in nature's gifts
Of beauty rich and rare;
In history's page, let every stage
Advance Australia Fair.
In joyful strains then let us sing,
Advance Australia Fair.*

*Beneath our radiant Southern Cross
We'll toil with hearts and hands;
To make this Commonwealth of ours
Renowned of all the lands;
For those who've come across the seas
We've boundless plains to share;
With courage let us all combine
To Advance Australia Fair.
In joyful strains then let us sing,
Advance Australia Fair.*

ክፍሉ 2

ናይ ኣውስትራሊያ
ዲሞክራሲያዊ እምነታት፣
መሰላትን ሰብኣዊ ነጻነታትን

ናይ ኣውስትራሊያ ዲሞክራሲያዊ እምነታት፡ መሰላትን ሰብኣዊ ነጻነታትን

ኣብቲ ናይ ዜግነት ጽምብል ባዓል፡ ናይ ኣውስትራሊያ ዲሞክራሲያዊ እምነታት ከም እትካፈልን፡ መሰላታን ሰብኣዊ ነጻነታታን ከም እትኸብርን ቻል ትኣቱ። እቶም ኣውስትራሊያውያን ብሓባር ዝካፈሉዎም፡ ናይ ኣውስትራሊያ ዲሞክራሲያዊ እምነታትን፡ መሰላታን ሰብኣዊ ነጻነታታን፡ ክትርድኡዎም ኣዝዩ ኣገዳሲ ኢዩ።

እዚ ክፍሊ ናይዛ መጽሐት እዚኣ፡ ነዞም እምነታትን፡ መሰላታን ሰብኣዊ ነጻነታታን ይዝርዝር። ን ዝያዳ ሓበሬታ፡ ክፍሊ 4፡ ኣውስትራሊያዊ ክብርታት ተመልከቱ።

ዲሞክራሲያዊ እምነታትና

ፓርላመንታዊ ዲሞክራሲ

ናይ ኣውስትራሊያ ናይ መንግስቲ ስርዓት፡ ፓርላመንታዊ ዲሞክራሲ ኢዩ። ከም ኣካል ናይዚ ስርዓት፡ እቲ ስልጣን ናይቲ መንግስቲ ካብ ህዝቢ ኣውስትራሊያ ኢዩ ዝመጽእ፤ ምክንያቱ ኣውስትራሊያዊያን ዜጋታት ንሰባት ኣብ ፓርላመንት ክውክሉዎም መታን የድምጹ። እቶም ኣብ ፓርላመንት ዝተወከሉ፡ ብምርጫታት ኣቢሎም፡ ንዝገብርዎ ውሳኔታት ነቲ ህዝቢ ክምልሱ ኣለዎም።

እ ቲ ግዝኣተ ሕጊ

ኣብ ትሕቲ ሕጊ ኩሎም ኣውስትራሊያውያን ማዕረ ኢዮም። እቲ ግዝኣተ ሕጊ ማለት፡ ዋላ ሓደ ሰብ፡ ጉጅለ ወይ ሃይማኖታዊ ሕጊ ካብቲ ሕጊ ንላዕሊ ኣይኩነን ማለት ኢዩ። ኩሉ ሰብ፡ እቶም ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ማሕበረሰብ ናይ ስልጣን ቦታ ዝሓዙ ሰባትውን፡ ንናይ ኣውስትራሊያ ሕግታት ክምእዘዝ ኣለዎ። እዚ፡ ንመንግስቲ፡ ንማሕበረሰብን ንመራሕቲ ሃይማኖታትን፡ ከምኡውን ንናይ ቢዝነስ ሰባትን እቲ ፖሊስን የጠቓልል።

ብሰላማዊ መንገዲ ምንባር

ኣውስትራሊያዊያን፡ ርጉእ ናይ መንግስቲ ስርዓት ኣብ ዘሎዎ፡ ሰላማዊ ሃገር ምንባርና ኩሩዓት ኢና። ኣውስትራሊያዊያን፡ ለውጢ ብምምይያጥን፡ ሰላማዊ ምትዕግጋብን፡ ብቲ ዲሞክራሲያዊ መስርሕን ክመጽእ ከም ዝህልዎ ንኣምን። ንናይ ሓደ ሰብ ሓንጎል ወይ ነቲ ሕጊ ንምቕያር፡ ዓመጽ ከም መሳርሒ ንነጽግ።

ድሕረ ባይታ ብዘየገድስ፡ ክብረት ንኹሎም ውልቀሰባት

ናይ ኣውስትራሊያ ዲሞክራሲያዊ ስርዓት፡ ነፍስ ወከፍ ውልቀሰብ፡ ድሕረ-ባይታኦም ብዘየገድስ፡ ኣብ ትሕቲ ኣውስትራሊያዊ ሕጊ፡ መሰላትን ማዕርነትን ኣሎዎ ኣብ ዝብል መትከል ዝተመሰረተ ኢዩ። ኹሎም ኣውስትራሊያዊያን፡ ዓሌቶም፡ ትውልዲ ሃገሮም፡ ጾታኦም፡ ጾታዊ ኣትሓሳስኦም፡ ናይ ሰብ-ኪዳን ደረጃ፡ ዕድሙ፡ ስነክልና፡ ውርሻ፡ ባህሊ፡ ፖሊቲካ፡ ሃብቲ ወይ ሃይማኖት ብዘየገድስ፡ ኣብ ሓድሕዶም ክብረ-ሰብነትን ምክብባርን ክካየዱ፡ ትጽቢት ይግበረሎም።

ነጻነታችና

ናይ ምዝራብ ነጻነትን ሓሳብ ናይ ምግላጽ ነጻነትን

ናይ ምዝራብ ነጻነት፡ ማእከል አውስትራሊያዊ ክብሪ ኢዩ፤ ንዲሞክራሲያዊ ስርዓትና ድማ የደልድል። ናይ ምዝራብ ነጻነታት ማለት ሰባት ዝደለይዎ ዘበለ ክብሉን ክጽሕፉን፤ ከምኡውን ምስ ካልኣት ብዝመስሎም/ ሓሳባት ብምቕራብ ከመያየጡን ማለት ኢዩ። ንኣብነት፡ ሰባት ነቲ መንግስቲ ምንቃፍ፤ አንጻር ናይ መንግስቲ ውሳኔታት ብሰላማዊ መንገዲ ምቕዋምን፤ ክሳብ ኩሉ ጊዜ ናይ አውስትራሊያ ሕግታት ዝተማእዘዙ፡ ሕግታት ንምቕያር ጐስጓስ/ ምልዕዓላት ምክያድን ክገብሩ ይኸእሉ ኢዮም።

ሓሳብ ናይ ምግላጽ ነጻነት ማለት፡ ሰባት ርእይቶታቶም ክገልጹ ይኸእሉ ኢዮም፤ ዋላ ብኣርት፡ ፊልም፡ ሙዚቃን ስነ-ጽሑፍን እውን ማለት ኢዩ። ማሕበራዊ ወይ ፖሊቲካዊ ምይይጣት ንምክያድ፡ ሰባት ኣብ ህዝባዊ ወይ ግላዊ ቦታታት ክራኽቡ ናጻ ኢዮም።

ዋላውን ናይ ምዝራብ ነጻነትን፡ ሓሳባት ናይ ምግላጽ ነጻነትን ኣብ ምጥቃም ኣብ እትህልዉሉ፡ ኩሉ ሳዕ ነቲ ናይ አውስትራሊያ ሕግታት ምምእዛዝ ግድን ኢዩ። ከምኡውን፡ ናይ ካልኣት ሰባት ናይ ምዝራብ ነጻነትን፡ ሓሳባት ናይ ምግላጽ ነጻነትን ከነኹበር ኣለና።

ናይ ምውዳብ ነጻነት

ናይ ምውዳብ ነጻነት፡ ናይ ሓባር ዕላማታት ንምክያድ፡ ውድባት/ ማሕበታት ክትምስርትን ናብኦም ክትጽምበርን ዘሎ መሰል ኢዩ። ንኣብነት፡ ኣብ አውስትራሊያ ሰባት ናብ ዝኹነ ሕጋዊ ውድብ/ ማሕበር፡ ከም ፖሊቲካዊ ፓርቲ፡ ናይ ሞያ ማሕበራት፡ ሃይማኖታዊ፡ ባህላዊ ወይ ማሕበራዊ ጉጅለ ዝበሉ ክጽምበሩ ናጻ ኢዮም። ሰባት ንዘይ ምጽምባር እውን ከውስኦ ይኸእሉ ኢዮም፤ ከምኡ ንክገብሩ ካኣ ክግደዱ ኣይከእሉን።

አውስትራሊያውያን፡ አንጻር ናይ ሓደ መንግስቲ ወይ ውድብ ተግባር ንምቕዋም፡ ምስ ካልኣት ክእከቡ ይኸእሉ ኢዮም። ይኹንምበር፡ ኩሉ ሳዕ ነቲ ናይ አውስትራሊያ ሕግታት ምምእዛዝ ግድን ኢዩ። እዚ ማለት፡ እቶም ዝካየዱ ምትእኽኻባት ሰላማዊ ክኹኑ ኣለዎም፤ ከምኡውን ዋላ ሓደ ሰብ ክጐድኡ፡ ወይ ንብረት ክበላሸዉ የብሎምን።

ናይ ሃይማኖት ነጻነት

አውስትራሊያ ኣይሁዶ-ክርስትያን ውርሻ ኣሎዋ፤ ብዙሓት አውስትራሊያውያን እውን ንነብሶም ከም ክርስትያን ይገልጹ፤ ግን ኣብ አውስትራሊያ ካብ ኩለን እተን ዓባይቲ ሃይማኖታት ህዝቢ ኣሎዉ። አውስትራሊያ፡ ከም ዓርቢ ስቕለት፡ ሰንበት ፋሲካን ልደት ማዓልትን ዝኣመሰሉ ናይ ክርስትያን ማዓልታት፡ ህዝባዊ ባዓላት ኣሎውዋ።

እዚ መንግስቲን እዚ ሕግን እንታይ ዝበለ ሃይማኖት ወይ እምነታት ይሃልዎም ብዘይምፍልላይ፡ ንኹሎም ዜጋታት ብማዕረ ይርኢ/ የካይድ። ኣብ አውስትራሊያ እቲ መንግስቲ ዓለማዊ ኢዩ፤ እዚ ማለት፡ ካብ ቤተ ክርስትያን ወይ ካብ ካልኣት ሃይማኖታዊ ኣካላት ወጻኢ ይሰርሑ። አውስትራሊያ ዕላዊ/ ወግዓዊ ሃገራዊ ሃይማኖት የብላን። ኣብ አውስትራሊያ ሰባት ዝኹነ ዝመረጹ ሃይማኖት ክስዕቡ ናጻ ኢዮም። ከምኡውን፡ ሃይማኖት ምስዓብ ዘይከመርጹ ይኸእሉ ኢዮም።

ዋላውን ሃይማኖታዊ ስነ-ስርዓታት ኣብ ምግባር ኣብ እትህልውሉ፡ ኩሉ ሳዕ ነቲ ናይ አውስትራሊያ ሕግታት ምምእዛዝ ግድን ኢዩ። ኣብ ሞንጎ ሓደ አውስትራሊያዊ ሕጊን ሓደ ሃይማኖታዊ ስነ-ስርዓትን ጐንጹ ኣብ ዝህልዉሉ፡ አውስትራሊያዊ ሕጊ ይገዝእ/ ይሰዕር።

ማዕርነታትና

አብ ኣውስትራሊያ ሓደ ሰብ ብምኽንያት ጾታ፣ ዓሌት፣ ስንክልና ወይ ዕድሙ፡ ካብ ካልኦት ብዝተፈልየ ከም ዘይርእ/ ዘይትሓዝ ዘረጋግጹ ብዙሓት ሕግታት ኣሎዉ።

ናይ ጾታ ማዕርነት

አብ ኣውስትራሊያ ሰብኡትን ኣንስትን ማዕረ መሰላት ኣሎዎም። ንሓደ ሰብ ብምኽንያት ጾታኡ ምድላው ኣንጻር ሕጊ ኢዩ።

ናይ ኣሳታትፋ (opportunity) ማዕርነትን ‘fair go’ ን

ኣውስትራሊያውያን ንማዕረ ኣሰታትፋ ኣብ ሕብረተሰብና ዋጋ ይህብዎ፤ እቲ መብዛሕትኡ ጊዜ ‘fair go’ ዝጽዋዕ። እዚ ማለት ካኣ እቲ ሓደ ሰብ ኣብ ህይወቱ ዘመዝግበም ዓወታት፡ ኣብ ክንዲ ኣብ ሃብቲ ወይ ድሕረ ባይታ ዝምርኮሱ፡ ከም ውጽኢት ናይ ክእለታቶምን፣ ስራሕን ትግሃትን፣ ናይ ሰባት ክኸውን ይህልዎ ማለት ኢዩ። እዚ ድማ፡ ኣብ ኣውስትራሊያ ወግዓዊ ናይ ደርቢ ምፍልላያት ከይህሉ ንምርግጽ ኢዩ።

ሓላፍነታትን ሓለፋታትን ናይ ኣውስትራሊያዊ ዜግነት

ኣውስትራሊያዊ ዜጋ ምስ ኩነት፡ ተወሳኺ ሓላፍነታትን ሓለፋታትን ክህልወካ ኢዩ።

ሓላፍነታት - እቲ ንኣውስትራሊያ እትገብረላ

ከም ኣውስትራሊያዊ ዜጋ እዚ ዝስዕብ ከተማልእ ኢኻ፡

- ንሕግታት ኣውስትራሊያ ክትምእዘዝ
- ኣብ ናይ ፈደራልን ክፍለ-ሃገርን ወይ ናይ ንዑስ ክፍለ-ሃገርን ምርጫታትን፣ ከምኡውን ኣብ ረፈረንዱም ከተድምጽ
- ኣድላይነቱ ምስ ዘጋጥም፡ ንኣውስትራሊያ ምክልኻል
- ከምኡ ክትገብር ምስ እትጽዋዕ ከም ዳኛ ከተገልግል ኣለካ።

ሓለፋታት - እቲ ኣውስትራሊያ እትገብረልካ

ከም ኣውስትራሊያዊ ዜጋ፡

- ኣብ ናይ ፈደራልን ክፍለ-ሃገርን ወይ ናይ ንዑስ ክፍለ-ሃገርን ምርጫታትን፣ ከምኡውን ኣብ ረፈረንዱም ከተድምጽ
- ኣብ ወጻኢ ንዝተወልዱ ቁልዑ ብናይ ወለዲ መሰል ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ኽከኑ ኣመልክት
- ኣብ ናይ ኣውስትራሊያ ህዝባዊ ምምሕዳራት ወይ ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ናይ ምክልኻል ሰራዊት (Australian Defence Force) ን ስራሕ ከተመልከት
- ናብ ፓርሊያመንት ክትሳተፍ ናይ ምርጫ ፈተነ ከተካይድ
- ን ናይ ኣውስትራሊያ ፓስፖርትን ራ-ኢንተር (re-enter) ኣውስትራሊያ ብነጻን ከተመልከት
- ኣብ ወጻኢ፡ ካብ ናይ ኣውስትራሊያ ኦፊሻል ናይ ቁንቡላዊ ቤት ጽሕፈት ምትሕብባር ክትሓትት ትኽእል ኢኻ።

ሓላፍነታት

ንሕግታት ናይ ኣውስትራሊያ ምምእዛዝ

ወከልትና ኣብ መንግስቲ፡ ስነ-ስርዓት ዝመልኦ፡ ናጻን ድሕነቱ ዝተሓለወን ሕብረተሰብ ንምርግጋጽ፡ መሰላትና ንምክልኻልን፡ ሕግታት የውጽኡ። ኩሎም ኣውስትራሊያዊ ዜጋታትን ኣብ ኣውስትራሊያ ዝርከቡ ካልኦት ኣህዛብን፡ ንናይ ኣውስትራሊያ ሕግታት ክምእዘዙዎ ኣለዎም።

ተወሳኺ ሓበሬታ፡ ብዛዕባ ገለ ኣገደስቲ ሕግታት ኣብ ኣውስትራሊያ ኣብ ክፍሊ 3፡ መንግስትን ሕጊን ኣብ ኣውስትራሊያ፡ ክርከቡ ይክኣል ኢዩ።

ኣብ ናይ ፈደራልን ክፍለ-ሃገርን ወይ ናይ ንዑስ ክፍለ-ሃገርን ምርጫታት፡ ከምኡውን ኣብ ረፈረንዱም ምድማጽ

ምድማጽ፡ 18 ዝዕድሚኦምን ካብኡ ንላዕሊ ንዝኹኑን፡ ንኹሎም ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ሓደ ኣገዳሲ ሓላፍነትን፡ መሰልን፡ ሓለፋን ኢዩ።

ኣብ ናይ ፈደራልን ክፍለ-ሃገርን ወይ ናይ ንዑስ ክፍለ-ሃገርን ምርጫታትን፡ ከምኡውን ኣብ ረፈረንዱም፡ ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቲዩሽን ንምቕያር ዝካየድ ድምጺን፡ ምድማጽ፡ ን18 ዝዕድሚኦምን ካብኡ ንላዕሊ ንዝኹኑን ንኹሎም ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ሓላፍነትን ኢዩ። ከምዚ ብምግባር፡ ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት፡ ኣብ ኣመሓዳድራ ኣውስትራሊያ ድምጺም ይህቡን ንናይ መጻኢ ህይወታ ድማ ኣበርክቶ ይገብሩን።

ኣብ ናይ ፈደራልን ክፍለ-ሃገርን ወይ ናይ ንዑስ ክፍለ-ሃገርን ምርጫታት፡ ምድማጽ ግድን (compulsory) ኢዩ። ኣብ ሓደ ሓደ ክፍለ-ሃገራት፡ ኣብ ናይ ከባቢያዊ መንግስቲ ምርጫታት ምድማጽ ግድን ዘይከኸውን ይኸኣል ኢዩ።

ተወሳኺ ሓበሬታ ብዛዕባ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቲዩሽን ኣብ ክፍሊ 3፡ መንግስትን ሕጊን ኣብ ኣውስትራሊያ ክርከብ ይክኣል ኢዩ።

ንኣውስትራሊያ ምክልኻል፡ ኣድላይነቱ ምስ ዝመጽእ/ ዝልዓል

ዋላኻ ኣገልግሎት ኣብ ናይ ኣውስትራሊያ ናይ ምክልኻል ሰራዊት (Australian Defence Force) ብውለንታ እንተኹነ፡ ሓላፍነት ንኣውስትራሊያውያን ዜጋታት፡ ኣድላይነቱ ምስ ዝመጽእ/ ዝልዓል ንኣውስትራሊያ ምክልኻል ኢዩ። ናይ ግድን ምስ ዝኸውን፡ ኩሎም ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ግዴታ ከልዕሉን ብሓባር ተኣሳሲሮም ነታ ሃገርን ናይ ኣካያይዳ ህይወታን ክከላኸሉ ጠቓሚ ኢዩ።

ምስ እትሕተት ኣብ ዳኛ/ ዳኝነት (jury) ኣገልግል

ናይ ዳኛ/ ዳኝነት ኣገልግሎት ምስታፍ፡ ምስ ዝሕተት፡ 18 ዝዕድሚኦምን ካብኡ ንላዕሊ ንዝኹኑን ንኹሎም ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ሓላፍነትን ኢዩ። ሓደ ዳኛ፡ ብተራ ኣውስትራሊያውያን ሰብኡትን ኣንስትን ዝቐውም ሓደ ጉጅለ ኩይኑ፡ ኣብ ሓደ ጉዳይ ናይ ቤት ፍርዲ ብዛዕባቲ ብዓል ጉዳይ ንዝቐርቡ ጭብጥታ ድሕሪ ምስማዕ፡ እቲ ሰብ በደል ዝፈጸመ ምዃኑን ዘይምዃኑን ውሳኔ ዝህብ ኢዩ።

ኣብ ናይ መረጽቲ መዝገብ ዘሎዉ ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ኣብ ዳኛ ክገልግሉ ክጽውዑ ይክኣል ኢዩ። ናይ ዳኛ ኣገልግሎት እቲ ናይ ቤት ፍርዲ ስርዓት ግሉጽን ፍትሐኛን ምዃኑንምርግጋጽ ይሕግዝ።

ሐላፍታት

ኣብ ናይ ኣውስትራሊያ ህዝባዊ ምምሕዳርን ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ናይ ምክልኻል ሰራዊት ን ስራሕ ኣመልክት

ሓዲ ሓለፋ ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት፡ ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ህዝባዊ ኣገልግሎት ን ስራሕ ምምልካትን፣ ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲ፡ ንኣብነት፡ ኣብቲ ሰርቪስስ ኣውስትራሊያ፣ ወይ ኣብ ኣውስትራሊያዊ ናይ ቀረጽ ቤት ጽሕፈት ምስራሕን ኢዩ።

ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ናይ ምክልኻል ሰራዊት (እቲ ሰራዊት፣ ባሕረኛን ኣየር ሓይልን) እውን ን ስራሕ ከመልከቱ መሰል ኣሎም።

ናብ ናይ ፓርሊያመንት ምርጫ ፈተነ ኣካይድ

ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት 18 ዓመት ዝዕድሚኦምን ካብኡ ንላዕሊ ዝኾኑን፡ እም ካኣ ድርብ ዜግነት ዘይሓዙ፡ ኣብ ደረጃ ናይ ፈደራልን ክፍለ-ሃገርን ወይ ናይ ንዑስ ክፍለ-ሃገርን ናብ ናይ ፓርሊያመንት ምርጫ ከሳተፉ ይኽእሉ ኢዮም። ኣብ ናይ ኣውስትራሊያ ፓርሊያመንት ምግልጋል፡ ከብርን ብርቱዕ ሓላፍነትን ኢዩ።

ን ናይ ኣውስትራሊያ ፓስፖርትን ራ-ኣንተር ኣውስትራሊያን ብነጻን ኣመልክት

ኣውስትራሊያዊ ዜጋ ምስ ኩንካ፡ ብናጻ ኣብ ኣውስትራሊያ ንኽትነብር እቲ መሰል ኣሎካ። ን ናይ ኣውስትራሊያ ፓስፖርት ከተመልከት እውን እቲ ሓለፋ ኣሎካ። ከም ኣውስትራሊያዊ ዜጋ ንወጻኢ እንተ ጌሸካ፡ ብዘይ ኣድላዩነት ቪዛ ናብ ኣውስትራሊያ ከትምለስ ናጻ ኢኻ።

ኣብ ወጻኢ እናሃሎኻ፡ ካብ ናይ ኣውስትራሊያ ኦፊሻል ናይ ቁንሱላዊ ቤት ጽሕፈት ሓገዝ ሕተት።

ኣብ ብዙሓት ሃገራት ኣውስትራሊያ ኤምባሲ፣ ላዕላይ ኮሚሽን (high commission) ወይ ቁንሱል ኣሎዎ። ኣድላይነት ከህልዎ ከሎ፡ ኣብ ወጻኢ እናሃሎኻ ካብ ኦፊሻል ናይ ኣውስትራሊያ መንግስቲ ሓገዝ ክትሓትት ትኽእል ኢኻ። እዚ፡ ኣብ ህጹጽ ጉዳያት፡ ከምኒ ቨርጌላዊ ናዕቢን ባህርያዊ ሓደጋታትን ዝኣመሰሉ የጠቓልል።

ናይ ኣውስትራሊያውያን ኦፊሻላት፡ ኣብ ወጻኢ ንዝርከቡ ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ብጉዳይ ህጹጽ ፓስፖርት፣ ከምኡውን ሓደጋ፣ ከቢድ ሕማም ወይ ሞት ከጋጥም ከሎ ናይ ምኽርን ድጋፍን ምትሕግጋዝ ከገብሩ ይኽእሉ ኢዮም።

ኣብ ካልእ ሃገር ክትህልዉ ከሎኹም፡ ንሕግታት ናይታ ሃገር ክትምእዘዙ ኣለኩም።

ኣብ ወጻኢ ንዝተወልዱ ቁልዕ ብናይ ወለዲ መሰል ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ኽከቡ ኣመልክቱ

ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ኣብ ወጻኢ ንዝተወልዱ ደቆም ብናይ ወለዲ መሰል ንድቆም ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ኽከቡ ከመልከቱሎም ይኽእሉ ኢዮም።

ኣብ ኣውስትራሊያዊ ሕብረተሰብ ምስታፍ

ኣውስትራሊያ ንኹሎም ዜጋታት ኣብ ሕብረተሰብ ብንጡፍ ከሳተፉ ተታብብዕ። ንጡፋት ዜጋታት፡ ናይ ኣውስትራሊያ መጻኢ ኣብ ምቕራጽ ሓላፍነትን ሓለፋን የልዕሉ። ንኣብነት፡ ኣብ ናይ ጐረባብቲን ናይ ከባቢ ማሕበረሰብን ምስ ዝርከባ ውድባት/ ማሕበራት፣ ወይውን ናይ ኣርት ወይ ባህላዊ ማሕበራት ክትጽምቡሩ ትኽእሉ፤ ኣብ ማሕበራዊን ናይ ማሕበረሰብን ጉዳያት ውላንታዊ ስራሕ ክትገብሩ ትኽእሉ፤ ከምኡውን ኣብ ፖሊቲካዊ ህይወት ብንጡፍ ትሳተፉ።

ብኻልእ እውን፡ ቀረጽ ምኽፋል ጠቓሚ ጉዳይ ኢዩ። ነቲ ኣውስትራሊያዊ ማሕበረሰብ ብቐጥታ ኣበርክቶ ትገብሩ፤ ብሕጂውን ዝሕተት ኢዩ። ግብሪ/ ቐረጽ ካብቲ እተኣትዉዎ ገንዘብ ኢዩ ዝኸፈል፤ ካብ እትሰርሖ ይኹን፣ ካብ ቢዝነስ ወይ ገንዘብ ብምውፋር (investments)። ብኣውስትራሊያዊ ናይ ግብሪ ቤት/ጽ (ATO) ኢዩ ካኣ ዝእኩብ። ኣብ ብዙሓት ኣቐሑን ኣገልግሎታትን እውን ቀረጽ ኣለዉ። እቲ ናይ ግብሪ ቤት/ጽ (ATO)፡ ኩሎም ዜጋታት እቲ ትኽክል መጠን ግብሪ ንምኽፋል ናይ ግብሪ መሰላቶምን ግዴታቶምን ዝፈልጡ ምዃኖም ንምርግጋጽ ይሰርሖ።

ብዙሓት ካብቶም ኣውስትራሊያውያን ኣንግልገለሎም ጥቕምታት፡ ብቐረጽ ኢዮም ከውን ዝኹኑ። ቐረጽ ንኣገልግሎታት፡ ብመንግስቲ ንዝምወል ናይ ጥዕናን ትምህርትን፡ ምክልኻል፡ ጽርግያታትን መንገዲ ባቡራትን፣ ንማሕበራዊ ድሕነትን ኢዮም ዝውዕሉ።

ብምስራሕን ቐረጽ ብምኽፋልን፡ እቲ መንግስቲ ንኣውስትራሊያዊ ማሕበረሰብ ነዘን ኣገደስቲ ኣገልግሎታት ከቐርብ ትሕግዙዎ። ናይ ክፍለ-ሃገራትን ን ኡሳን ክፍለ-ሃገራትን መንግስታትን፣ ከባቢ ካውንስልን፡ እውን ናይ ኣገልግሎታት ንኽኸፍሉ ቐረጽ ይእከቡ ኢዮም። እዞም ኣገልግሎታት እዚኦም፡ ኣውስትራሊያ ከምዚ ሎሚ ዘላቶ፡ እታ ሰላምን ጸጋታትን ዝመልእ ሃገር ንምግባራ ይሕግዙ።

ክፍል 3

መንግስትን እቲ ሕገን ኣብ ኣውስቲራሊያ

መንግስትን እቲ ሕጊን ኣብ ኣውስትራሊያ

ኣብቲ ናይ ዜግነት ጽምብል ባዓል፡ ነቲ ሕግታት ናይ ኣውስትራሊያ ከም እትቐበልዎን እትምእዘዝዎን ቻል ትኣትዉ። ናይ ኣውስትራሊያ ናይ መንግስቲ ስርዓት፡ ፓርላመንታዊ ዲሞክራሲ ኢዩ። ነዚ ስርዓተ-መንግስቲ'ዚ ምርዳእን፡ ኣብ ፓርላመንታዊ ዲሞክራሲና ሕግታት ብከመይ ከም ዝሕንጸጹን ከም ዝምሓደሩን ምግንዛብን፡ ንዓኻትኩም ኣገዳሲ ኢዩ። ከምኡውን፡ ንሰኻ ከም ዜጋ ነዛ ሃገር ንምክያድ/ ንምምሕዳር ብከመይ ግደ ዝህልወካ ምዃኑ ምርዳእ ኣገዳሲ ኢዩ።

ከመይ ግደይ ይህልወኒ?

ምድማጽ

ከምቲ ኣብ ክፍለ 2 ቀሪቡ ዘሎ፡ ኣብ ኣውስትራሊያ፡ 18 ዓመት ዝዕድሚኦምን ካብኡ ንላዕሊ ዝኹኑን ዜጋታት፡ ኣብ ናይ ፈደራልን፡ ክፍለ-ሃገርን ወይ ናይ ንዑስ ክፍለ-ሃገርን ምርጫታት፡ ከምኡውን ኣብ ረፈረንዳም፡ ኮንስቲቲሽናዊ ምቕያር ዝግበረሉ መታን ከድምጹ ግድን ከምዝገቡ ኣለዎም።

ኣብ ናይ ኣውስትራሊያ ፓርላመንታዊ ዲሞክራሲ፡ ዜጋታት ንኣደ ሰብ ኣብ ፓርሊመንት ከውከሎም ድምጺ ብምሃብ፡ ኣውስትራሊያ ከመይ ከም እትምሓደር ይሳተፉ (ግደኦም ይገብሩ) ኢዮም። ብትኽክል እንተ ዘይተመዝገቡኩም፡ ኣብ ምርጫ ድምጺ ከትህቡ ኣይትኽእሉን ኢኹም።

ኣብ ኣውስትራሊያዊ ምርጫታትን፡ ወይ ኮንስቲቲሽናዊ ምቕያር ንምግባር ረፈረንዳማት እንተ ኣልዮምን፡ ምድማጽ ናይ ግድን ኢዩ።

እቲ ኣውስትራሊያዊ ናይ ምርጫ ኮሚሽን (AEC)፡ ፈደራዊ ምርጫታትን ረፈረንዳማትን ንምክያድ፡ ነቲ ኮሞንወልዝ ናይ ምርጫ መዝገብ ንምዕቃብን'ውን ሓላፍነት ዘሎዎ ኮሞንወልዝ ኣጀንሲ ኢዩ። AEC ካብቲ መንግስቲ ናጻ ኢዩ። ፖሊቲካዊያን ፓርቲታት ወይ ኣብ መንግስቲ ዝህልዉ ሰባት ንናይ AEC ውሳኔታት ክጸልውዎ ኣይከእሉን ኢዮም።

ኣብ ኣውስትራሊያ፡ ኣብ ሓደ ምርጫ ድምጺ ምሃብ ብምስጢር ኢዩ፤ ስለዚ ንዝኹነ ተዋዳዳሪ ምምራጽ ናጻን ድሕነትኩም ዝተሓለወን ኢዩ። ባዕልኻ ከትነግሮም እንተ ዘይፈቐድካ፡ ንመን ከም ዝመረጽካ ዋላ ሓደ ክፈልጥ ዝፍቀደሉ የለን። ኣብ ምርጫ እንተ ዘይመረጽካ፡ እም ድማ ንዘይምምራጽካ ብቐዕ ምኽንያት እንተ ዘይኣቐራብካ፡ መቐጸዕቲ ከትክፍል ዘሎካ ከትከውን ትኽእል ኢኻ። ናይ ግድን ምድማጽ/ ድምጺ ምሃብ፡ እቲ ህዝቢ ኣብ ፓርሊመንት መን ከመርሕን መን ከውከሎምን ከም ዘሎዎ ግደ ከም ዘሎዎም ንምርግጋጽ ዝውሰድ ኣስራርሓ ኢዩ።

ብወከልትኹም ኣቢልኩም ጉዳያት ምልዓል

ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ብዘዕባ ናይ መንግስቲ ፖሊሲ ዝህልዎም ስክፍታታት/ ዘተሓሳስብዎም ነገራት፡ ነቶም ዝተመርጹ ወከልቶም ከዘራርቡዎም ይኽእሉ ኢዮም። ብኸምዚ፡ ኹሎም ኣውስትራሊያውያን ኣብ ኣቀራርጻ/ መልክዕ ኣብ ምትሓዝ ናይ መንግስቲ ሕግታትን ፖሊሲታትን ግደ ክህልዎም ይኽእሉ። ሓይ/ ሓንቲ ዜጋ ሕጊ ክቐየር ከም ዝህልዎ ነቲ ዝተመረጸ ወከሊኡ/ ኣ እንተ ድኣ ነገሩ/ ራ፡ እቲ ዝተመርጸ ወከሊ ነቲ ዝቐረበሉ ሓሳብ ኣብ ጽብጽብ ክእትዎ ይህልዎ።

ስርዓተ-መንግስትና ብከመይ ኢና ኣቑምናዮ/ መስሪትናዮ?

ፈደረሽን

ድሕሪ ናይ እንግሊዝ ሰፊራን ቅድሚ 1901ን፡ ኣውስትራሊያ ብ6 ዝተፈላለያ፡ ነብስ-ምምሕዳር ዝነበረን እንግሊዝ ግዝኣታት ኢያ ቈይማ ነይራ።

ነፍሲ ወከፍ ግዝኣት፡ ኮንስቲቱሽንን ንምክልኻል፡ ኢሚግራሽን፡ ፖስጣ፡ ንግድን መጓዳዝያን ዝምልከቱን፡ ናይ ዝላ ርእሳ ሕግታት ነይሮማ። ይኹንምበር፡ እዚ ኣብ ሞንጎተን ግዝኣታት ሽግራት ፈጠሩ። ንኣብነት፡ ኣብ ሞንጎተን ግዝኣታት ንግድን መጓዳዝያን ክቡርን ደንጓይን ነይሩ፤ ዶባት ስንጥቕ ኣተገባብራ ሕጊ ከቢድ ነይሩ፤ እተን ዝተፈላለያ ግዝኣታት ድኹም ናይ ምክልኻል ስርዓታት እውን ነይሩዎን።

ከም ውጽኢቱ፡ ሰባት/ ህዝቢ ሓንቲ ንጽል ሃገር ንምቋም ነተን ግዝኣታት ከሕብርውን ደልዮም። ካብኡ ብዝበለጸ፡ ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ መንነት መልክዕ ክሕዝ ጀመሩ። ናይ ስፖርት ጋንታታት ብ ኣህጉራዊ ደረጃ ንኣውስትራሊያ ይውክል ነይረን፤ ኣውስትራሊያዊ ባህሊ እውን ብህዝባዊ ደርፍታት፡ ግጥምታት፡ ዛንታታትን ኣርትን ይምዕብ ነይሩ።

ነዛ ሃገር ንምሕባር ከቢድ ስራሕ/ ዕዮ ነይሩ፤ ግን ብጊዜ እቲ ሓንቲ ኣውስትራሊያዊት ሃገር ዝብል ሓሳብ ከውን/ ሓቂ ኩይኑ። ብ 1 ጥሪ 1901 ዓ.ም፡ እተን ግዝኣታት ኣብ ትሕቲ ናይ ኣውስትራሊያ ኮምንወልዝ ዝብል ስም፡ ናይ ክፍለ-ሃገራት ፈደረሽን ብምቋም ሓበሩ።

እቲ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቱሽን

እቲ ናይ ኣውስትራሊያ ኮምንወልዝ ኮንስቲቱሽን ዓንቀጽ 1900 ዓ.ም (ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቱሽን) እቲ ንናይ ኣውስትራሊያ መንግስቲ መሰረታዊ ሕግታት ዝሰርዕ ሕጋዊ ሰነድ ኢዩ። እዚ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቱሽን ብ1900 ዓ.ም ክጀመር ከሎ፡ ከም ኣካል ናይ እንግሊዝ ናይ ፓርሊያመንት ዓንቀጽ ኢዩ ጸዲቐ ነይሩ። ብ 1 ጥሪ 1901 ዓ.ም፡ እዚ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቱሽን ኣብ ግብሪ ውዓለ፤ እተን ኣውስትራሊያዊ ግዝኣታት ድማ ሓንቲ ናጻ ሃገር - ናይ ኣውስትራሊያ ኮምንወልዝ ኮና።

እዚ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቱሽን፡ ብገዛ ናይ ዝተወከሉን/ ዝተመርጹን (ፓርሊያመንትን) ብሰነትን (Senate) ዝቈውም ፓርሊያመንት ናይ ኣውስትራሊያ ኮምንወልዝ መስሪቱ። እዚ ኮንስቲቱሽን፡ ላዕላይ ቤት ፍርዲ ናይ ኣውስትራሊያ - እቲ ንሕግታት ናይ ኣውስትራሊያ ኣብ ግብሪ ናይ ምውዓልን ምትርጓምን ዝልዓለ ስልጣን ዘሎዎ ኣካል - እውን ኣቀላ።

እቲ ህዝቢ ናይ ኣውስትራሊያ፡ ከምቲ ኣብ ረፈረንዱም ናይ 1967 ዓ.ም ልዕሊ 90% ኣውስትራሊያውያን፡ 'እው' ብምባል ኣቦሪጂናዊ ህዝብታት ኣብ ሰንሱስ ንክኣትው/ ቀጽሮም ንክምዝገብ ክፍቀድ ዘድመጹ፡ ኣብ ረፈረንዱም ህዝቢ ድምጹ ብምሃብ ነቲ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቱሽን ክቕይሮ ይኸእል ኢዩ።

ኣብ ረፈረንዱም፡ እቲ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቱሽን ንክቕየር ዕጽፊ ዝበዝሐ ድምጺ ከህሉ ይግድድ። እዚ ማለት፡ እቲ ዝበዝሐ ናይ ኣድማጾ ኣብ ዝበዝሐ ክፍለ-ሃገራትን፡ ዝበዝሐ ናይ ኣድማጾ ኣብ ምሉእ ሃገርን፡ ክልቲኡ ነቲ ምቕየር ከድምጽ ኣለዎ።

እቲ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቱሽን

ስልጣን ናይ መንግስቲ ብከመይ ኢዩ ኣብ ትሕቲ ቊጽጽር ዝኸውን?

እቲ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቱሽን ነቲ ናይ መንግስቲ ስልጣን ኣብ ሞንጎ እቲ ሓንጻጺን (ፓርሊያመንት)፣ ፈጻሚን (ንኣብነት ሓደ ሰብ ወይ ሓደ ጉጅለ ኩሉ ስልጣን ንኺይግብት ደው ንምባል፡ ነት ናይቲ ጠቕላላ-አማሓዳሪን (Governor-General)) ናይቲ ፍርዲ ምሃብ ስልጣናትን (judges) ይመቐሎ።

ናይ ምሕንጻጽ ስልጣን

ናይ ምሕንጻጽ ስልጣን፡ እቲ ሕግታት ናይ ምውጻእ ስልጣን ኢዩ። ፓርሊያመንት፡ ኣብ ኣውስትራሊያ ነቲ ሕግታት ናይ ምውጻእን ምቕያሩን ስልጣን ኣሎዎ። ፓርሊያመንት፡ ብህዝቢ ኣውስትራሊያ ብዝተመርጹ ወከልቲ ዜጋታት ዝቐመ ኢዩ።

ፈጻሚ ስልጣን

ፈጻሚ ስልጣን፡ እቲ ሕግታት ናብ ተግባር ክውዕሉ ዝገብር ስልጣን ኢዩ። እቲ ፈጻሚ፡ ፕሬይ ሚኒስትርን፣ ሚኒስትራት ናይ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲን እቲ ጠቕላላ-አማሓዳሪን የጠቓልል። ሚኒስትራት ንናይ መንግስቲ ክፍልታት (departments) ሓላፍነት ዘሎዎም ኢዮም።

ፍርዲ ናይ ምሃብ ስልጣን

ፈራዶ/ዳዮኑ/ዳኛታት ነቲ ሕጊ ናይ ምትርጓምን ኣብ ግብሪ ምውጻልን ስልጣን ኣሎዎም። ቤት ፍርድታትን ፈራዶን ካብ ፓርላመንትን መንግስትን ናጻ ኢዮም።

እዞም ስልጣናት እዚ ኣቶም ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቱሽን ጽሑፋት/ምዝገባት ኢዮም።

ናይ ኣውስትራሊያ ርእሰ-ሃገር (Head of State) መን ኢዩ/ያ?

ርእሲ ክልላዊ መንግስቲ ኣውስትራሊያ ንጉስ ኣውስትራልያ/
King of Australia፤ ግርማዊ ንጉስ ቻርለስ ሳልሳዊ/
His Majesty King Charles III እዩ።

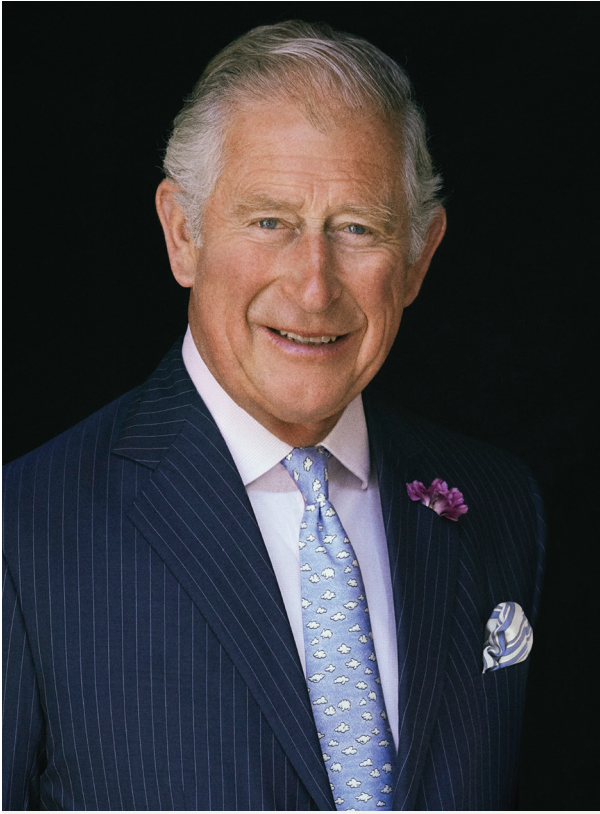
ንጉስ ኣውስትራልያ/King of Australia ኻብ ቀዳማይ ሚኒስትር ኣውስትራልያ ብዝረኸበ ምኽሪ ነቲ ኣመሓዳሪ ኣብ ኣውስትራልያ ተወካሊ ነይሩ ሽይምዎ። እቲ ጠቕላላ-አማሓዳሪ ካብ ኩለን ፖለቲካዊ ፓርቲታት ናጻ ከይኮ ይሰርሖ። እቲ ንጉስ/King ኣብ መንግስቲ መዓልታዊ ናይ ሥራሕ ግደ የብሉን።

ኣብ ነፍሲ ወከፍ ምምሕዳር ግዝኢታት ምስቲ ኣጠቓላይ ኣመሓዳሪ ዚመሳሰል ግደ ዘለዎ ንንጉስ/King ዚውክል ኣመሓዳሪ ኣሎ።

ኮንስቲቱሽናዊ ንግስነት

ኣውስትራልያ ቅዋማዊ ንጉሳዊ ምምሕዳር ኢያ እዚ ማለት ከኣ እቲ ንጉስ/King ርእሲ ሃገር ኣውስትራልያ ኢዩ እንተኾነ ግን ምስ ቅዋም ሕጊ ምምሕድዳር ተሰማሚዑ ስጉምቲ ኸወስድ ኣለዎ ማለት ኢዩ። እቲ ንጉስ/King ኣብ ኣውስትራልያ ስለ ዘይነበር ስልጣኑ ነቲ ኣብ ኣውስትራልያ ዝርከብ ዋና ኣመሓዳሪ ውክልና ይወሃቦ።

እዚ ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንታዊ ዲሞክራሲ ስርዓት፡ ማለት ብፍሉይነቱ ኣውስትራሊያዊ፡ ዝተጣመረ ናይ እንግሊዝን ሰሜን ኣሜሪካን ልምድታት የንጸባርቑ። ኣብዚ ኣውስትራሊያዊ ስርዓት፡ እቲ መራሒ ናይ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲ እቲ ፕሬይ ሚኒስትር ኢዩ።

ግርማዊ ንጉስ ቻርለስ ሳልሳዊ/His Majesty King Charles III

ግደ ናይቲ ጠቕላል-አማሓዳሪ

እቲ ጠቕላል-አማሓዳሪ ኣካል ናይቲ መንግስቲ ኣይኮነን፤ ጸግዒ ዘይሕዝ ድማ ከኸውን ኣሎዎ።

ናይቲ ጠቕላል-አማሓዳሪ ግደ እዞም ዝስዕቡ የጠቓልል።

- ብናይ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲ ንዝጸደቁ ኩሎም ንድፊ-ሕጊ (Bills)፡ ሕጊ ንክኮኑ ምፍራም (እዚ ዘውዳዊ ኣክብሮት (Royal Assent) ይብሃል)
- ጽምብላዊ ግዴታታት ምፍጻም
- ናይ ኣውስትራሊያ መንግስቲን ሚኒስትራቱን፡ ፈደራላዊ ፈራዶን ካልኣት ኣፈሰራትን ናይ ሰራሕ መደብ ክውሃቦም ከሎ ምጽዳቕ/ ምብራኽ
- እቲ መስርሕ ን ፈደራላዊ ምርጫ ምክፋት/ ምጅማር
- ከም ዋና ኣዛዚ ናይ ኣውስትራሊያ ናይ ምክልኻል ሓይሊ (Commander-in-Chief of the Australian Defence Force) ኩንካ ምውሳኔ.

እቲ ጠቕላል-አማሓዳሪ፡ ከም 'ቅሙጥ/ ዕቑር ስልጣናት' ዝፍለጡ - ኣብ ፍሉያት ኩነታት ጥራሕ ዝዝውተሩ - ፍሉይ ስልጣናት እውን ኣሎዎም።

ገለ ካብ መራሕቲ ናይ ኣውስትራሊያ መን ኢዮም?

ርእሰ-ሃገር

ናይ ንጉስ ኣውስትራሊያ/King of Australia

ጠቕላል-አማሓዳሪ

እቲ ኣብ ኣውስትራሊያ ወኪል ናይ ርእሰ-ሃገር

አማሓዳሪ

እቲ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ኣውስትራሊያውያን ክፍለ-ሃገር ወኪል ናይ ርእሰ-ሃገር

ፕራይ ሚኒስትር

መራሒ ናይ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲ

ፕሪምየር

እቲ መራሒ መንግስቲ ናይ ክፍለ-ሃገር

ቀዳማይ ሚኒስትር

እቲ መራሒ መንግስቲ ናይ ንኡስ ክፍለ-ሃገር

ናይ መንግስቲ ሚኒስትር

ናይ ሓደ ክፍለ ናይ መንግስቲ ሓላፍነት ክወስድ፡ ብመራሕ መንግስቲ ዝተመርጸ ኣባል ፓርላመንት

ኣባል ፓርላመንት (MP)

ኣብ ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንት ወይ ኣብ ናይ ክፍለ-ሃገር መንግስቲ ብህዝቢ ኣውስትራሊያ ዝተመርጸ ተወካሊ

ሰነተር

ካብ ሓደ ክፍለ-ሃገር ወይ ንኡስ ክፍለ-ሃገር ዝተመርጸ ወኪል ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንት

ከንቲባ ወይ ሻየር ፕረዚደንት

እቲ መራሒ ናይ ከባቢ መንግስቲ

ኮንስለር

ኣብ ናይ ከባቢ ካውንስል ዝተመርጸ ወኪል

ኣውስትራሊያ ብከመይ ኢያ ትምሓደር?

እቲ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲ

እቲ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲ እቲ ፈደራላዊ መንግስቲ ወይ እቲ ኮምንወልዝ መንግስቲ ተባሂሉ እውን ይጽዋዕ፤ እቲ መንግስቲ ብኣባላት ናይ ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንት - ክልተ ቤታት ዘሎዎ - ዝቑመ ኢዩ።

- እቲ ቤት ናይ ተወከልቲ
- እቲ ሰነት

ኣብ ናይ ፈደራላዊ ምርጫ ኣውስትራሊያዊ ዜጋታት፡ ናብ ነፍስ ወከፍ ቤት ናይ ፓርሊያመንት፡ ወከልቶም ንምምራጽ የድምጹ።

እቲ ቤት ናይ ተወካዮች

እቲ ቤት ናይ ተወካዮች፡ ሓደ ካብቲ ቤታት ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንት ኢዩ። ካልኣኦ ኣስማት ን ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንት፡ እቲ ታሕተዋይ ቤት ወይ እቲ ናይ ህዝቢ ቤት ዝብሉ ኢዮም።

ኣውስትራሊያ ብፊደራላዊ ናይ ኣድማጺ-ክፍልታት (electorates) ዝተመቐለት ኢያ። ኣባላት ፓርሊያመንት ንኣብ ኣድማጺ-ክፍልታቶም ዝርከብ ህዝቢ ይውክሉ።

እቲ ቁጽሪ ናይ ኣባላት ፓርሊያመንት ን ነፍሲ ወከፍ ክፍለ-ሃገር ን ኡስ ክፍለ-ሃገር ኣብ ብዝሒ ህዝቢ ናይታ ክፍለ-ሃገር ወይ ንኡስ ክፍለ-ሃገር ዝተመርኩሰ ኢዩ። ብጠቐላላ፡ ናብ ቤት ናይ ወካዮች ዝተመርጹ፡ ልዕሊ 150 ኣባላት ኣሎዉ።

ኣባላት ፓርሊያመንትን ሰነተርን ብዛዕባ ዝቐርቡ ጉዳያት ሓደስቲ ሕግታት ንምሕንጻጽ ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንት ይካትዑ/ይመያየጡ። እቲ ግደ ናይ ቤት ተወካዮች፡ ነገራት ኣብ ጸብጻብ ምእታው፡ ምክታዕን፡ ሓደስቲ ሕግታት ንምጽዳቕ ይኹን ወይ ካብ ሕግታት ንምቕያርን ኣብ ዝቐረቡ ጉዳያት ድምጺ ምሃብን፡ ብዛዕባ ብሃገራዊ ደረጃ ኣገዳስነት ዝህሉዎም ነገራት ምምይያጥን ኢዩ።

እቲ ቤት ናይ ተወካዮች

እቲ ሰነት

ኣብ ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንት እቲ ሰነት እቲ ካልኣይ ቤት ኢዩ። እቲ ሰነት ሓደ ሓደ ጊዜ እቲ ላዕለዋይ ቤት፡ ቤት ናይ ገምጋም (Review) ወይ ውን ናይ ክፍለ-ሃገራት ቤት ተባሂሉ ይጽዋዕ ኢዩ። ኣድማጺ/ህዝቢ ካብ ነፍሲ ወከፍ ክፍለ-ሃገር ናብ ሰነት ዝውክሉዎም ሰነቶች እውን ይመርጹ ኢዮም። ብዝሒ ህዝብን ብዘየገድሱ፡ ኣብ ሰነት ኩለን ክፍለ-ሃገራት ብማዕረ ኢዮን ዝውክሉ። ብድምር 76 ሰነተራት ኣሎዉ። ነፍሲ ወከፍ ክፍለ-ሃገር 12 ሰነቶች ትመርጽ፤ ከምኡ ውን ኣውስትራሊያን ካፒታል ተራቶሪን (Australian Capital Territory) ኖርዝርን ተራቶሪን (Northern Territory) ነፍሲ ወከፊን 2 ሰነቶች ይመርጻ።

ሰነቶች እውን ነገራት ኣብ ጸብጻብ ምእታው፡ ይካትዑን፡ ሓደስቲ ሕግታት ንምጽዳቕ ይኹን ወይ ካብ ሕግታት ንምቕያርን ድማ ይድምጹን፡ ብዛዕባ ብሃገራዊ ደረጃ ኣገዳስነት ዝህሉዎም ነገራት ካኣ ይመያየጡን።

እቲ ሰነት

ናይ ክፍለ-ሃገርን ንኡስ ክፍለ-ሃገርን መንግስቲ

ኣብ ኣውስትራሊያ 6 ክፍለ-ሃገራትን 2 ቀንዲ-ምድሪ ንኡስ ክፍለ-ሃገራትን ኣሎዎ። ነፍሲ ወከፍ ናይ ክፍለ-ሃገር መንግስቲ ናይ ዝሕርር ፓርሊያመንትን ኮንስቲቱሽንን ኣሎዎ። ናይ ክፍለ-ሃገራትን ንኡስ ክፍለ-ሃገራትን መንግስታት፡ ኣብ ርእሲ ከታማታተን እየን ዝርከባ/መሰረት ገይረን። እቲ መራሒ ናይ ክፍለ-ሃገር መንግስቲ እቲ ፕረምየር ኢዩ፤ እቲ መራሒ ናይ ንኡስ ክፍለ-ሃገር ካኣ እቲ ቺፍ ሚኒስተር ኢዩ።

ምምሕድዳር መንግስታት እውን ምስ መንግስቲ ኣውስትራሊያ ተመሳሳሊ ዕዮ እየን ዚዳያ። ኣብ ነፍሲ ወከፍ ግዝኣት ሓደ ኣመሓዳሪ ንጉስ ኣውስትራሊያ/King of Australia ይውክል። ኣብታ ኖርዝርን ተራቶሪን (Northern Territory)፡ ኣማሓዳሪ ቤት ጠቐላል-ኣማሓዳሪ ኢዩ ዝምድብ። እቲ ግደን ሓላፍነታትን ናይቲ ኣማሓዳሪ ከምቲ ናይቶም ናይ ሓደ ክፍለ-ሃገር ኣማሓዳሪ ብተመሳሳሊ ዝተሓንጸጸ ኢዩ።

ክፍለ-ሃገራት ቤት ኮንስቲቱሽን ዝተፈልጠ መሰላት ክህልዉን ከሎ፡ ንኡሳን ክፍለ-ሃገራት ግን የብሉን። ዋላኻ ናይ ዝሕ-ምምሕዳር ሕግታት ናይ ተራቶሪ ቤት ኣውስትራሊያ መንግስቲ ኣብ ዝኹነ ጊዜ ክቐየር ወይ ክንጸግ ዝክኣል እንተኹነ፡ ክፍለ-ሃገራት ብናይ ዝሕርር መሰል ሕግታት ንምሕላፍ/ንምጽዳቕ ስልጣን ይህልዉን።

ኣብ ክፍለ-ሃገርን ንኡስ ክፍለ-ሃገርን፡ ኣውስትራሊያን ዜጋታት ናይ ቦታኣም ወኪል ንኺመርጹ የድምጹ። እዞም ተወካዮች እዚኦቶም ኣብ ዘዝምልከቶ ፓርሊያመንት ናይ ክፍለ-ሃገርን ንኡስ ክፍለ-ሃገርን ኣባላት ይኹኑ።

ናይ ከባቢ መንግስቲ

እተን ክፍለ-ሃገራትን ኖርዝርን ተራቶሪን፡ cities, shires, towns or municipalities ብዝብሉ ኣስማት ክጽውዑ ብዘኽእል ናይ ከባቢ መንግስቲ ክፍልታት ዝተኸፍላ ኢዮን። ነፍሲ ወከፍ ክፍለ-ቦታ ነፍታ ናይ ከባቢ ካውንስል ኣሎዎ። ካውንስላት ንናይ ከባቢ ኣም ማሕበረሰብ ፕላን ናይ ምውጻእን ኣገልግሎታት ናይ ምቕራብን ሓላፍነት ኣሎዎም። ኣብ ነፍሲ ወከፍ ናይ ከባቢ መንግስቲ ክፍለ-ቦታ፡ ዜጋታት ነፍታ ቦታኣም ካውንስላት ክመርጹ የድምጹ።

እቶም 3 ናይ መንግስቲ ደረጃታት እንታይ ይገብሩ?

ዋላ'ኳ ገለ ሓላፍነታት ክትኣታትዉ ዝኸለሉ እንተኹስ፡ እቲ ቀንዲ ፍልልይ ኣብ ሞንጎ'ተን 3 ናይ መንግስቲ ደረጃታት፡ ብሓፈሻኡ ነፍሲ ወከፍ ናይ መንግስቲ ደረጃ ዝተፈልየ ኣገልግሎታት ይቐርብ።

እቲ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲ ነዞም ዝስዕቡ ሓላፍነታት ይወስድ፡

ቀረጽ/ ግብሪ
ሃገራዊ ኤኮሚያዊ ምምሕዳር
ኢምፖርቲን ዜግነትን
ናይ ስራሕ ሓገዛት
ናይ ፖስታ ኣገልግሎታትን እቲ ናይ ርኽክባት ሰኪዐታትን
ማሕበራዊ ውሕስነት (ፕሮታን ናይ ስድራ-ቤት ድጋፍን)
ምክልኻል
ንግድን ኮመርስን
ኣየር ፖርትታትን ኣብ ኣየር ድሕነትን
ወጻኢ ጉዳያት (ርኽክብ ምስ ካልኣት ሃገራት)

ክፍለ-ሃገርን ንኡስ ክፍለ-ሃገርን ብቐዳምነት ነዞም ዝስዕቡ ሓላፍነታት ይወስዱ፡

ሆስፒታላትን ናይ ጥዕና ኣገልግሎታትን
 ቤት ትምህርታት
 ጐደናታትን መንገዲ ባቡራትን
 ጉዳይ ጫካታት
 ፖሊስን ኣምቡላንስን ኣገልግሎታት
 ህዝባዊ መጽሓፍታት፡፡

ከባቢ መንግስታትን (እቲ ኣውስትራሊያን ካፒታል ተሪፎቲ መንግስትን) ነዞም ዝስዕቡ ሓላፍነታት ይወስዱ፡

ናይ ጽርግያታት ሓባሪ-ምልክታት፡ ትራፊክ ምቀዳጽ
ከባቢ ጐደናታት፡ ኣጋር-መንገዲታት፡ ቢንቶታት
መተሓላለፊ (ረሳሕ ማይ፡ ርስሓት)
ፓርክታት፡ መጻውቲ-ሜዳታት፡ መሐምበሲ ሓጽብታት፡ ናይ ስፖርት ሜዳታት
ናይ መደበር ሜዳታትን ካራቫን ፓርክታትን
መግብን ስጋን ቍጽጽር
ናይ ድምጺ ረብሻን ናይ እንስሳታት ቍጽጽርን
ርሱሓት ምእካብ
ከባቢ ናይ ንባብ ኣባይቲ (ላይብሪሪታት)፡ ኢዳራሻትን ማሕበረሰብ ማእከላትን
ናይ ቁልዑ-ክንክንን ዓበይቲ-ክንክንን ጉዳያት
ኣባይቲ ምስራሕ ፍቓድ ምሃብ
ማሕበራዊ መደባት (ፕላኒንግ)
ከባቢ ከባቢያዊ-ዙርያ ጉዳያት

ኣብ ምሕደራ ናይ ኣውስትራሊያ ፖሊቲካዊ ፓርቲታት እንታይ ግደ ይጻወታ?

ፖሊቲካዊ ፓርቲታት ኣደ ጉጅለ፡ ብከመይ ሓንቲ ሃገር ከትምሓደር ይህልዎ ናይ ሓባር ሓሳባት ብዘሎዎም ሰባት ዝቐመ ኢዩ። እቲ ናይ ፓርቲ ኣተሓሳስባታት ናብ ሕግታት ንምልዋጠ/ ንምብጽሖ ብሓባር ይሰርሑ። እተን ቀንዲ ፖሊቲካዊ ፓርቲታት ኣብ ኣውስትራሊያ እታ ናይ ኣውስትራሊያ ሊበራል ፓርቲ፣ እታ ኣውስትራሊያዊ ለይበር ፓርቲ፣ እታ ናሽናልስን እታ ኣውስትራሊያዊ ግሪንስን ኢዮን።

መብዛሕትኦም ኣባላት ፓርሊያመንት ናይ ፖሊቲካዊ ፓርቲታት ኣባላት ኢዮም። ገለ ኣባላት ፓርሊያመንት ንዝኹን ፖሊቲካዊ ፓርቲ ኣይብጽሕዎን ኢዮም፤ ናጻ ('independents') ተባሂሎም ድማ ይጽውዑ።

ኣብ ኣውስትራሊያ፡ ሰባት እንድሕር ምርጫኦም ከይኮኑ ናብ ዝኹን ፖሊቲካዊ ፓርቲ ክጽምበሩ ናጻ ኢዮም።

ናይ ኣውስትራሊያ መንግስቲ ብኸመይ ኢዩ ቈይመ?

ድሕሪ ፈደራላዊ ምርጫ፡ እቲ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲ ብሓፈሻኡ ቢታ ፓርቲ ወይ ብምሕዝነት ናይ ፓርቲታት ኣብቲ ቤት ናይ ተወከልቲ ብዝበዝሑ ኣባላት ኢዩ ቈይመ። እቲ መራሒ ናይታ ፓርቲ መራሒ ናይቲ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲ፡ እቲ ፕሪይ ሚኒስተር ይኸውን።

ድሕሪ ፈደራላዊ ምርጫ፡ እታ ፓርቲ ወይ ምሕዝነት ናይ ፓርቲታት ኣብቲ ቤት ናይ ተወከሎ ብብዝሒ ኣባላታ ካልኣይቲ ዝኹነት፡ እቲ ተቓዋሚይ ትኸውን። መራሒኣ እቲ መራሒ ናይ ተቓዋሚይ ይጽዋዕ።

እቲ ፕሪይ ሚኒስተር ካብቲ ቤት ተወከልቲ ወይ ሰነተርስ ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲ ሚኒስተራት ከኹኑ ኣባላት ይሓጹ። እቲ ጠቕላል-አማሓዳሪ ነቲ ፕሪይ ሚኒስተርን ሚኒስተራትን ዝተመዘዘዎ ሓላፍነታት የርግእ።

ናይ መንግስቲ ሚኒስተራት ንናይ ሓደ ክፍሊ ናይ መንግስቲ (ፖርትፎልዮ ዝጽዋዕ)፡ ከም ናይ ስራሕ ክፍሊ፣ ናይ ደቀባት ጉዳያት ወይ ግምጁ-ቤት ሓላፍነት ኣሎዎም። ናይ ኣዘዮም ኣገደስቲ ፖርትፎሎታት ሚኒስተራት ነቲ ካቢኒት - እቲ ቀንዲ ውሳኔ ዘሕልፍ ኣካል ናይ መንግስቲ - የቐሙ።

ሕግታት ብኸመይ ይሕንጸጹ?

ኣብ ኣውስትራሊያ፡ እቲ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲ ነታ ሃገር ንምጥቃም/ ንረብሓ ሃገር፡ ሕግታት ክሕንጽጽ ወይ ክቐይር ስልጣን ኣሎዎ።

እንተድኣ ሓደ ኣባል'ቲ ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንት፡ ሓዱሽ ሕጊ ንምቕራጽ ወይ ዝጸንሐ ንምቕያር ሓሳብ ኣቐረቡ፡ እዚ ዝቐረበ ሓሳብ ንድፊ-ሕጊ ('Bill') ይብሃል።

እቲ ናይ ተወከልቲ ቤትን እቲ ሰነትን፡ ነቲ ንድፊ-ሕጊ ኣብ ጸብጸብ የእትወዎ፤ ብዛዕብኡ ይካትዑ፤ ይሰማምዕሉን ኣይሰማምዕሉን ድማ ድምጽም ይህቡሉ።

እንተድኣ ኣብ ነፍስ ወከፍ ቤት ናይቲ ፓርሊያመንት ዝበዝሑ ኣባላት ነቲ ንድፊ-ሕጊ ተሰማሚዖምሉ፡ ናብቲ ጠቕላል-አማሓዳሪ ይሓልፍ።

እቲ ጠቕላል-አማሓዳሪ፡ ንድፊ-ሕጊ ይፍርም፤ ስለዚ ድማ ሕጊ ይኸውን። እዚ ዘውዳዊ ኣኽብሮት ይጽዋዕ።

ፓርላመንታት ናይ ክፍለ-ሃገርን ንኡስ ክፍለ-ሃገርን ብተመሳሳሊ ነፍይ ዝላኦ ኣራእስን ሕግታት ይሕንጽጹ።

ሕግታት ብኸመይ ኣብ ግብረ ይውዕሉ?

ኣተን ቤት ፍርድታት

ኣብ ኣውስትራሊያ ቤት ፍርድታት ናጻ ኢዮን። ሓደ ሰብ ሕጊ ጥሒሱን ኣይጥሓሰን ቤት ፍርዲ ኢያ ኣትውስን፤ እቲ መቐጻዕቲውን ንሳ ኢያ ትብይን። ቤት ፍርድታት ንዝገብርኦ ውሳኔታት ካብቲ ዝቐርበለን ጭብጥታት ጥራሕ ኢዮን መሰረት ክገብራ ዝኸለላ።

ፈራዊን ታሕታይ ፈራዳይን

ኣብ ሓደ ቤት ፍርዲ፡ እቲ ዝልዓለ መዘ፡ እቲ ፈራዳይ ወይ እቲ ታሕታይ ፈራዳይ ኢዩ። ናጻ ኢዮም፤ እንታይ ይውስኑ ድማ ዋላ ሓደ ክነግሮም ኣይክእልን ኢዩ።

ፈራዊን ታሕታይ ፈራዳይን ብቲ መንግስቲ ኢዮም ዝምደቡ፤ ነገር ግን እቲ መንግስቲ ምስ ዝገብርዎ ውሳኔታት እንተ ዘይተሰማሚዑ ስርሖም ክሕድጎም ኣይክእልን ኢዩ።

ዳያኑ/ ፈራዶ

ኣብ ናይ ኣውስትራሊያ ናይ ቤት ፍርዲ ስርዓት ሰባት፡ ክሳብ ኣብ ቤት ፍርዲ ገበነኛታት ምዃኖም ዝረጋገጽ፡ ንጹሃት ኢዩም ዝውሰዱ። ነፍሲ ወከፍ ሰብ፡ ኣብ ቤት ፍርዲ ብ ጠበቓ ክውከል መሰል ኣሎዎ።

ኣብ ሓደ-ሓደ ጉዳያት ቤት ፍርዲ፡ ሓደ ሰብ ሕጊ እንተ ጥሒሱ ንምውሳኔ፡ ዳያኑ ክትጥቀም ኢያ። እቲ ግደ ናይ ዳያኑ፡ ኣብ ቤት ፍርዲ ሓደ ሰብ ናጻ/ ዘይበደለኛ ወይ በደለኛ ምዃኑን ዘይምዃኑን ንምውሳኔ ኢዩ። ዳያኑ/ ፈራዶ፡ ከም ዝሃበም ካብ ህዝቢ ብዝተመርጹ፡ ብተራ ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ዝቈመ ሓደ ጉጅለ ኢዩ። እቲ ዳኛ እቲ ሕግታት ነቶም ፈራዶ የብርህ። ኣብ ናይ ገበነኛ ፍርዲ፡ እታ ዳኛ/ ዳያኑ ሓደ ሰብ በደለኛ ምዃኑ እንድሕር ኣረጋገጸ፡ እቲ መቐጻዕቲ እቲ ፈራዳይ ይውስኖ።

እቲ ፖሊስ

እቲ ፖሊስ ኣብቲ ማሕበረሰብ ሰላምን ስነ-ስርዓትን ክኸበር ይገብር/ ይሕሉ። ህይወትን ንብረትን ንምክልኻል ስርሖም ኢዩ። ካብ መንግስቲ ናጻ ኢዮም። እቲ ፖሊስ፡ ሓደ ሰብ ሕጊ ጥሒሱ ኢሉ እንተ ኣሚኑ፡ ነቶም ሰባት ክኣስርዎምን ናብ ናይ ሕጊ ቤት ፍርዲ ክቐርብዎምን ይኸእሉ ኢዮም። እቲ ፖሊስ ኣብ ቤት ፍርዲ ምስክርነት ክህብ የኸእሎዩ፤ ይኹንምበር፡ ሓደ ሰብ በደለኛን ዘይበደለኛን ምዃኑ እቲ ቤት ኢዩ ዝውስን።

ኣተን ክፍለ-ሃገራትን ንኡሳን ክፍለ-ሃገራትን ነናይ ዝላ ኣራእስን ኣይልታት ፖሊስ ኣሎውን። ኣብ ትሕቲ ናይ ክፍለ-ሃገራትን ንኡሳን ክፍለ-ሃገራትን ሕግታት፡ ገበናት ዝምልከት ሓላፍነት ይወስዱ።

ኣውስትራሊያ፡ ኣውስትራሊያዊ ፈደራላዊ ፖሊስ (AFP) ዝጽዋዕ ሃገራዊ ሓይሊ ፖሊስ እውን ኣሎዎ። እቲ ኣውስትራሊያዊ ፈደራላዊ ፖሊስ (AFP) ኣንጻር ፈደራላዊ ሕግታት ዝፍጸሙ ገበናት፡ ንኡብነት፡ ዕጽ-ፋርስ ምምልላስ፡ ገበናት ኣንጻር ሃገራዊ ጸጥታን፡ ገበናት ኣንጻር ከባቢያዊ-ዙርያን የጽንዕን ይምርምርን። AFP ኣብ ኣውስትራሊያን ካፒታል ተሪፋሪ፡ ብዛዕባ ሓፈሻዊ ናይ ፖሊስ ዕዮታት እውን ሓላፍነት ይወስድ ኢዩ።

ኣብ ኣውስትራሊያ እቲ ፖሊስን እቲ ማሕበረሰብን ጽቡቕ ርኽክብ ኣሎዎም። ገበናት ክትሕብሩን፡ ካብ ናይ ከባቢኹም ፖሊስ ሓገዝ ክትሓቱን ትኸእሉ ኢኹም።

ኣብ ኣውስትራሊያ፡ ንፖሊስ ብጉብ ከተትኣታትዎ ምፍታን ዓቢ ገበን ኢዩ። ንሓደ ፖሊስ ኦፊሰር ዋላውን ጉቦ ምግባዝ ገበን ኢዩ።

ኣብ ኣውስትራሊያ ገበናዊ በደላት

ብዛዕባ ሕግታት ኣብ ኣውስትራሊያ እኹል ሌላ ክህልወኩም ንዓኹም ኣገዳሲ ኢዩ። ከይፈለጥኩምዎ ዝጸናሕኩም ሕጊ ናይ ኣውስትራሊያ ምስ እትጥሕሱ፡ ክትከሰሱ የኽእለኩም ኢዩ፤ ምኽንያቱ ሕጊ ዘይምፍላጥ ይቐጥብኩም ነበሉን።

ገለ ካብቶ ኣዝዮም ዓበይቲ ገበናት፡ ቅትለት/ ምሕራድ መጥቃዕቲ፡ ጾታዊ መጥቃዕቲ፡ ኣብ ልዕሊ ሰባት ወይ ንብረት ዓመጽ፡ ብዕጡቕ ዘረፋ ወይ ስርቂ፡ ምስ ቁልዑ ወይ ዕድሚኡም ካብቲ ሕጋዊ ናይ ዕድመ ምቅብባል ንታሕቲ ዝኹኑ መነሰያት ጾታዊ ርኽክብ ምፍጣር፡ ብማኪና ሓደገኛ ኣዘዋውራ፡ ዘይሕጋዊ ዕጽ፡ ፋርስን ምትላል/ ቅጥፊትን የጠቓልል።

ኩሉ ሰብ ምስ ስድራ ቤታቶም፡ ኣዕሩኽቶምን ፈተውቶምን፡ ኣምንታዊን ሰላማዊን ርኽክባት ንምሕላፍ/ ንምሙኳር እቲ መሰል ኣሎዎም። ከም ኣብ ካልኣት ሃገራት፡ ኣብ ኣውስትራሊያ ዓመጽ ኣብ ልዕሊ ኻልእ ሰብ ዘይሕጋዊን ብጣዕሚ ዓቢ ገበንን ኢዩ። እዚ ድማ ዓመጽ ኣብ ውሽጢ ቤት/ ዝነ ኣብ ሓዳርን፡ ብዘቢታዊ ወይ ናይ ስድራ ዓመጽ ዝፍለጥ የጠቓልል። ዘቢታዊን ናይ ስድራን ዓመጽ፡ ሕማቕ ጠባይ፡ ወይ ፍርሕን ናይ ሰላም ሰግኣታታትን ብምፍጣር ብዓል/ ቲ ቤትካ ንምቀጽጻር ዝዓለመ ምፍርራሓት የጠቓልል። ዘቢታዊን ኣብ ስድራን ጐነጽ፡ ማህረምቲ፡ ንሓደ ኣባል ስድራ ቤት ካብ ኣዕሩኽቶምን ቤተሰብን ምንጻል ወይ ቁልዑ ወይ እንስሳ ዘቤትን ምፍርራሕ ከጠቓልል ይኽእል። ዘቢታዊን ናይ ስድራን ዓመጽ ቅቡል ኣይኮነን፤ ኣንጻር እቲ ሕጊ ድማ ኢዩ።

ከምዚኣም ዝበሉ ገበናት ዝፍጽም ሓደ ሰብ፡ ሰብኣይ ይኹን ሰበይቲ ናብ ማእሰርቲ ከእትዎ የኽእልዩ፤ ዋላ ሓደ ብሕማቕ ክትሓዝ ወይ ክብደል/ ክጉዳእ ክቐበል ኣይህልዎን።

ንስኻ ወይ እትፈልጡ ካልእ ሰብ፡ ኣብ ሓደጋ እንተሉ፡ ንፖሊስ ክትነግር ይህልወካ። ዝያዳ ሓበሬታ ኣብ www.respect.gov.auን www.1800respect.org.auን ኣሎኩም።

ትራፊክ ገበናት

ናይ ጐደናን ትራፊክን መምርሒታት/ ሕግታት ኣብ ትሕቲ ቊጽጽር ናይ ክፍለ-ሃገርን ንኡስ ክፍለ-ሃገርን መንግስታት ኢዮም። ሰባት ናይ ትራፊክ ሕግታት ብምጥሓስ ክቐጽዑ ወይ ናብ ማእሰርቲ ክእትው የኽእሎም ኢዩ። ኣብ ኣውስትራሊያ ማኪና ንምዝዋር፡ ናይ ከባቢ ናይ ዘዋራይ ፍቓድ ክህልወኩም ኣለዎ፤ እታ ማኪና ካኣ ምዝግብቲ ክትከውን ኣለዎ።

ዝኹነ ብመኪና ዝጐዓዝ ሰብ መቐመጢ-ሕዝም ክዕጠቕ ኣለዎ። ህጻናትን መንእሰያት ቁልዑን ኣብ ዝተመስከረሉ ናይ ማኪና መቐመጢ ክኹኑ ኣለዎም። ናይ ትራፊክ ሕግታት ብጣዕሚ ጥብቂ ኢዮም። ዕጽፋርስ ድሕሪ ምውሳድ ወይውን ካብቲ ናይ ደም ናይ ኣልኮል መጠን ንላዕሊ እንተ ኩንኩም ምዝዋር ካብ ሕጊ ወጻኢ ኢዩ። ከምኡውን እንዳዘወርካ ብኢድ ዝዝውተር ሞባይል ኣቕሓ ምጥቃም ካብ ሕጊ ወጻኢ ኢዩ።

ክፍል 4

አውስትራሊያዊ ክብርታት

አውስትራሊያዊ ክብርታት

እቶም ኣብ ናጽነት፣ ምክብባርን፣ ቅንዕናን ናይ ተሳትፎ-ማዕርነትን ዝተመስረቱ አውስትራሊያዊ ክብርታት፡ ማሕበረሰብና ንምንባር ውሕስትን፣ ብልጽግትን ሰላም ዝመልኣን ቦታ ኮይና ክትቅጽል ማከላዊ ኢዮም።

ክብርታትና፡ ሃገርናን ባህልናን ይገልጹን ይቐርጹን፤ ስለምንታይ ኣዝዮም ብዙሓት ሰባት አውስትራሊያዊ/ት ክኹኑ/ ና ይደልዩ/ ያ እውን ምኽንያት ኢዮም።

አውስትራሊያዊ ዜግነት እምብኣር በዞም ክብርታት እዚኣቶም ኣብ ዕለታዊ ህይወትካን ኣብ ከባቢ ማሕበረሰብካን ምንባር ማለት ኢዩ። ስለዚ እቶም ኩሎም አውስትራሊያውያን ኣህዛብ ክኹብርዎምን ብሓባር ክጥቀሙሎምን ትጽቢት ዝግበረሎም ክብርታት ክትርድኡዎም ብጣዕሚ ኣገዳሲ ኢዩ።

ክብርታትና

ግዴታ ነቲ ግዝኣት ሕጊ

ኩሎም አውስትራሊያውያን ብሕግታትና ዝተሓለዉ ኢዮም። አውስትራሊያውያን ሰላማዊን ስነ-ስርዓት ዝመልኦን ሕብረተሰብ ኣብ ምዕቃብ፡ እቲ ኣገዳሲነት ክብሪ ናይቲ ሕግታት ይግንዘቡ ኢዮም።

ኣብ ትሕቲ ግዝኣት'ቲ ሕጊ፡ ኩሎም አውስትራሊያውያን በቲ ሕጊ መሰረት ማዕረ ኢዮም፤ ዋላ ሓደ ሰብ ወይ ጉጅለ ካል ዕልሊ'ቲ ሕጊ የሎን። ኣብ አውስትራሊያ፡ ኩሎ-ሓደ ነቲ ሕጊ ክምእዝ ይህልዎ፤ ኣብ

ዝኹን ጊዜ ክጥሕሳ የብሉን፤ ብዝተረፈ ብፖሊስ ክትእሰሩ ዘኸኸል ኢዩ። ዋላውን ዋላ ሓደ ዝርኢ/ ዝምልከት ሰብ እንተዘየሎ፡ ነቲ ሕጊ ክትስዕቡ ይህልወኩም።

አውስትራሊያዊ ሕግታት ንኹሉ ሰብ ኣብ አውስትራሊያ ይምልከት። እዚ ማለት፡ ድሕረ-ባይታኹም ወይ ባህልኹም ብዘየገድስ፡ ንአውስትራሊያዊ ሕግታት ክትስዕቡ/ ክተኹብሩ ኣለኩም።

ፓርሊያመንታዊ ዲሞክራሲ

ናይ አውስትራሊያ ናይ መንግስቲ ስርዓት፡ ፓርላመንታዊ ዲሞክራሲ ኢዩ። ሕግታትና ብህዝቢ ብዝተመርጹ ብፓርሊያመንታት ኢዩ ዝስራዕ/ ቅጥዒ ዝረክብ። እዚ ማለት ድማ፡ እታ ሃገር ብኸመይ ከም እትምሓደር ኩሎም አውስትራሊያውያን ዜጋታት ይሳተፉ/ ይዋስኡ ኢዮም። እቲ ስልጣን ናይቲ መንግስቲ ካብ አውስትራሊያዊ ህዝቢ ይመጽእ፤ ምኽንያቱ፡ አውስትራሊያውያን ዜጋታት ን ሰባት ኣብ ፓርሊያመንት ንኸውከሉዎም የድምጹ።

ኣብ አውስትራሊያ ምድማጽ ናይ ግድን ኢዩ። እዚ፡ ናይ ተሳትፎ ኣገዳሲነት ኣብ ምርጫታት የርኢ።

ናይ ምዝራብ ነጻነት

ኣብ ኣውስትራሊያ ክሳብ እቲ ሕጊ ዘፍቅዶ፡ ሰባት ሓሳባቶም ብናጻ ክገልጹ ዝኸለሉ ክኹኑ ይህልዎ። ኣብ ኣውስትራሊያ፡ ማሕበራዊ ወይ ፖሊቲካዊ ምይይጣት ንምክያድ፡ ሰባት ኣብ ህዝባዊ ወይ ግላዊ ቦታታት ክራኽቡ ናጻ ኢዮም። ሰባት ብዛዕባ ዝኹን ኣርእስቲ ዝመሰሎም ክብሉን ክጽሕፉን፡ ከምኡውን ሓሳባት ብምቕራብ ምስ ካልኣት ከመያየጡን ናጻ ኢዮም። ጋዜጣታትን መጽሔታትን፡ ተሌቪዥንን ረድዮንን ከምኡ ሓደ ዓይነት ናጽነት ኣሎዎን።

ኣውስትራሊያዊያን ኣንጻር ናይቲ መንግስቲ ተግባራት/ ስጉምታት/ ንጥፊታት ክጻረሩ ይፍቀድሎም ኢዩ፤ ምኽንያቱ፡ ጽሮት ናይ ሰላማዊ ህዝባዊ ተቃውሞ ቀንዲ ክፍሊ ናይ ዲሞክራሲ ኢዩ።

ኣንጻር ካልእ ሰብ ወይ ጉጅለ-ሰባት (ከም ብምኽንያት ባህሎም፣ ዓሌቶም፣ ሃይማኖቶም ወይ ድሕረ-ባይታኦም) ዓመጽ ምትብባዕ ብፍጹም ቅቡል ኣይኹንን፤ ምኽንያቱ ኣንጻር ኣውስትራሊያዊ ክብርታትን ሕጊን ኢዩ። ከምኡውን ንሰባት ብዘይውዓሉዎ ኣበሳ ብሓላት ምጥቃን (to make false allegations) ወይ ንኸልኣት ሕጊ ክጥሕሱ ምትብባዕ ዘይሕጋዊ ኢዩ። ክሳብ እቲ መግለጺ ሕጋዊ ዝኹን፡ ናይ ካልኣት ሰባት ናይ ምዝራብ ነጻነትን ሓሳብ ናይ ምግላጽ ነጻነትን ክኸበር ኣለዎ።

ናይ ምውዳብ ነጻነት

ኣብ ኣውስትራሊያ ክሳብ እቲ ሕጊ ዘፍቅዶ ሰባት ብወለንታኦም ናብ ዝኹን ጉጅለ ክጽምበሩን ካብኡ ክወጹን ናጻ ኢዮም። ሰባት ናብ ዝኹን ሕጋዊ ውድብ/ ማሕበር፡ ከም ፖሊቲካዊ ፓርቲ፣ ናይ ሞያ ማሕበር፣ ሃይማኖታዊ፣ ባህላዊ ወይ ማሕበራዊ ጉጅለ ዝኣመሰሉ ክጽምበሩ ናጻ ኢዮም። ውልቀሰባት ንሓደ ውድብ/ ማሕበር፡ ክሕወሱዎ ምድፍፋእ ክግበረሎም ወይ ክገድፍዎ ክግደዱ ኣይክእሉን ኢዮም።

ኣውስትራሊያውያን ምስ ካልኣት ብነጻ ክእከቡ ይኸእሉ ኢዮም፤ ኣንጻር ናይ ሓደ መንግስቲ ወይ ውድብ ተግባር ንምቅዋም እውን። ይኹንምበር፡ ኩሎም ተቃውሞታት ኣብ ትሕቲ ደረት ናይቲ ሕጊ ክኹኑ ኣለዎም። እዚ ማለት ካኣ፡ ሰላማዊያንን፣ ንዝኹን ሰብ ጉድኣት ዘዩበጽሑ ወይ ንብረት ዘዩዕንዉ ክኹኑ ኣለዎም።

ናይ ሃይማኖት ነጻነት

ኣብ ኣውስትራሊያ ሰባት ዝኹን ዝመረጹዎ ሃይማኖት ክስዕቡ ናጻ ኢዮም። እቲ መንግስቲ ሃይማኖቶም ወይ እምነቶም ዝኹን ይኹን፡ ንኹሎም ዜጋታት ብማዕረ ኢዩ ዝርእዮም። ይኹንምበር፡ ሃይማኖታዊ ስነ-ስርዓታት ኣውስትራሊያዊ ሕጋታት ክጥሕሱ የብሎምን።

ሃይማኖታዊ ሕጋታት ኣብ ኣውስትራሊያ ሕጋዊ ቦታ የብሎምን። ኣውስትራሊያዊ ሕጊ ብነፍስ ወከፍ ኣብ ኣውስትራሊያ ዝርከብ ክሳብ ኣለዎ፤ ካብ ሃይማኖታዊ ሕጋታት ዝተፈልየ ምስ ዝኹውን እውን። ገለ ሃይማኖታዊ ወይ ባህላዊ ስነ-ስርዓታት፡ ከምኒ ብዙሕ-ወስቢን (polygamy) (ኣብቲ ሓደ ጊዜ ናብ ካብ ሓደ ሰብ ንላዕሊ ምርዕው ምፃን) ዝተገደደ መርዓን፡ ኣብ ኣውስትራሊያ ኣንጻር'ቲ ሕጊ ኢዮም፤ ከቢድ ሕጋዊ መቐጻዕታት፣ ማእሰርቲ እውን ክስዕቡ ይኸእሉ ኢዮም።

ኣብ ኣውስትራሊያዊ ሕብረተሰብ ሃይማኖታዊ ዘይጽርት ቅቡል ኣይኮነን። ኩሎም ሰባት ዓሌቶም ወይ ሃይማኖቶም ብዘዩገድስ፡ ሸቶታቶምን ጥቕምታቶምን ንምስልሳል ማዕረ ናይ ተሳትፎ-ዕድል ክውሃቡ ይህልዎም።

ማዕርነት ናይ ኩሎም ሰባት ኣብ ኣውስትራሊያ

ኣውስትራሊያዊ ሕብረተሰብ፡ ጾታኦም፣ ጾታዊ ኣርኣኢያታቶም፣ ዕድሜኦም፣ ስነክልናኦም፣ ሃይማኖቶም፣ ዓሌቶም፣ ከምኡውን ሃገራዊ ወይ ጎሳዊ መበቐል ብዘየገድስ፡ ንማዕረ መሰላት ናይ ኩሎም ሰባት ክብሪ ይህብ። ኣብ ኣውስትራሊያ ሓደ ሰብ ካብ ካልኦት ብፍሉይ ካብ ምርኣይ/ምሓዝ ዝከላኸሉ ብዙሓት ሕግታት ኣሎዉ።

ኣብ ኣውስትራሊያ ካብ ዝተፈላለዩ ድሕረ ባይታታት ንዝመጹ ሰባት ፍቶታዊ ኣተሓሕዛ ንኺይግበረሎም/ ንኺይውሃቦም መታን እቲ ሕጊ ይዝውተር። ንኣብነት፡ ቡድሃዊያንን ኩሎም ካልእ ዝእምነታቶምን ከም ክርስትያን ሓደ ዓይነት ኣገልግሎት ይቐበሉ/ ይረኽቡ። ኣብ ትሕቲ ሕግታትና፡ 2 ሰባት ሓድሕዶም ከማራዓዉ ይኽእሉ እዮም፤ መርዓ ኣብ ሞንጎ 2 ሰባት ወይ 2 ኣንስቲ እውን።

ሰብኡትን ኣንስትን ሽቶታቶምን ጥቕምታቶምን ንምስልሳል ማዕረ ናይ ተሳትፎ-ዕድል ክውሃቡ ይህልዎም። ሰብኡትን ኣንስትን ክልቲኦም ማዕረ-መርሖ ንትምህርትን ስራሕን ኣሎዎም፤ ኣብ ምርጫታት ከድምጹን፣ ናብ ን ፓርሊያመንት ክወዳደሩን፣ ናብቲ ኣውስትራሊያዊ ሓይሊ ምክልኻልን ናብቲ ፖሊስን ክኣትዉ ይኽእሉ፤ ኣብ ናይ ቤት ፍርድታት ሕጊ ድማ ብማዕረ ኢዮም ዝርከቡዮ።

ንሓደ ሰብ ብምኽንያት ጾታኡ ምድላው ኣንጻር ሕጊ ኢዩ። ኣብ ኣውስትራሊያ ሰበይቲ እንተድኣ ዝበለጸ ደረጃ ትምህርትን ክእለታትን ኣልዩዋ፡ ቅድሚ ሰብኣይ ስራሕ ክትረክብ መሰል ኢዩ።

ክልትኦም፡ ሰብኡትን ኣንስትን ብዛዕባ ግላዊ ጉዳያት፡ ከም መርዓን ሃይማኖትን ዝበሉ፡ ነናይ ነብሶም ናጺ ምርጫታት ክገብሩ እቲ መሰል ኣለዎም፤ ካብ ምፍርራሕን ዓመጽን ድማ ብሕጊ ዝተሃሎዉ ኢዮም። ኣይፋል፤ ምኽንያቱ፡ ኣብ ኣውስትራሊያ ናይ ጉልበት መጥቃዕቲ ኣንጻር ሕጽይትኻ ብፍጹም ክልኩል ኢዩ፤ ገበናዊ ዓመጽ ካኣ ኢዩ።

ኣብ ኣውስትራሊያ ፍትሕ ቅቡል ኢዩ። ሰብኣይ ወይ ሰበይቲ፡ ዋላውን ሓዲኦም እቲ ቃል-ኪዳኖም/ ርኽክቦም ንኺቐጽል ድልየት እንተ ንኣውስትራሊያዊ ናብቲ ቤት ፍርድታት ንፍትሕ ከመልክቱ ይኽእሉ ኢዮም።

ናይ ኣሳታትፋ (opportunity) ማዕርነትን ‘fair go’ ን

ነፍሲ ወከፍ ሰብ ርትዓውነት (a ‘fair go’) ከም ዝግብኦ ንኣምን፤ ብዝኸነ ዓይነት ናይ ደርቢ ብሉጽነት እውን ከውሰን ኣይህልዎን። ነፍሲ ወከፍ ሰብ ድሕረ-ባይታኦም ብዘየገድስ፡ ኣብ ህይወቶም ዓወት ንምምዝጋብ/ ንምስልሳል ማዕረ ናይ ተሳትፎ-ዕድል ይውሃቦ ኢዩ። ከምኡውን፡ ኣብ ኣውስትራሊያዊ ሕብረተሰብ፡ ኩሉ ሰብ ሓደ ዓይነት ሕጋዊ መሰል ከም ዘሎ ምርግጋጽ፡ ኣገዳሲ መዳይ ናይ ርትዓውነት ኢዩ።

እቲ ሓደ ሰብ ኣብ ህይወት ዘመዝገቦ ዓወት፡ ውጽኢት ናይ ብርቱዕ ስራሕን ተውህቦታትን ክኸውን ይህልዎ ማለት ኢዩ። እዚ ማለት ካኣ ሰባት ስራሕ ንምርካብ፡ ብተመኰሮኦምን፡ ክእለታቶምን እምበር፡ ኣብ ጾታ፣ ሃብቲ ወይ ድሕረ ባይታ ዝተመርኮሰ ክኸውን ኣይህልዎን ማልለትዮ።

ሓንቲ ውድብ/ ትካል ንሓደ ስራሕ ሰብ ክትቈጽር ክትደሊ ከላ፡ እቲ ዝበለጸ ክእለታትን ብተመኰሮን ዘሎዎ፣ ነቲ ስራሕ ዝበቅዕ ሰብ ክልዕሱ እቲ ሕጊ ይድግፍ።

ብዙሓት ሓደስቲ ማይግራንት ኣብ ኣውስትራሊያ ብትጉህ ስርሖምን ተውህቦታቶምን ኣብ ቢዝነስ፣ ኣብ ሞያኦም፣ ኣብ ኣርት፣ ኣብ ህዝባዊ ኣገልግሎትን ስፖርትን መራሕቲ ኮይኖም ኣሎዉ።

ሓድሕድ አክብሮትን ጽሮትን ንኻልኣት

ኣብ ኣውስትራሊያ፡ ውልቀሰባት ናጽነትን ክብረ-ሰብነትን ናይ ካልኣት፡ ከምኡውን ርእይቶታቶምን ምርጫታቶምን ከኸብሩ ኣለዎም።

ኣብ ልዕሊ ካልኣ ሰብ ተጓናጺ ምዃን ኣንጻር'ቲ ሕጊ ኢዩ። ዝኹነ ዓይነት ጎነጽ/ ዓመጽ፡ ብዘረባን ጉልበትን ምድሃል/ ምግፋዕ እውን ዘይሕጋዊ ኢዩ። ኣውስትራሊያውያን፡ ኣብ ሰላማዊ ዘይምስምማዕ፡ ልዕሊ ኩሉ ድማ ኣብ ብድሕነት ናይ ምህላውን ካብ ዓመጽን ምፍርራሕን ናጻ ናይ ምዃንን መሰል፡ ይኣምኑ።

ኣብዮናይ ክፍለ-ሃገርን ወይ ንኡስ ክፍለ-ሃገርን ትቐመጡ ኣብ ጸብጻብ ዝኣቱ ኩይኑ፡ ነዚ ናይ ጾታዊ ምቅብባል ዕድመ - 16 ወይ 17 - ብዝምልከት ኣብ ኣውስትራሊያ፡ ብጣዕሚ ጥብቂ ሕግታት ኣሎዉ። ንኣብነት፡ ኣብ ኣውስትራሊያ ወዲ 20 ዓመት ሰብኣይ፡ ምስ 15 ዝዕድሚኣ ጓል ጾታዊ ርኽክብ ምፍጣር/ ክገብር ኣይከእልን/ ኣልን ኢዩ፤ ምኽንያቱ ኣብ ኩለን ኣውስትራሊያዊ ክፍለ-ሃገራትን ንኡስ ክፍለ-ሃገራትን እቲ ርኽክብ ኣንጻር'ቲ ሕጊ ኢዩ።

ኣብ ኣውስትራሊያ፡ እቲ ሕጋዊ ተግባራት ናይ ፖሊስ ድጉፍ ከኸውን ይህልዎ። ካብ ፖሊስ ንዝቐርበልኩም ሕጊ ዘማልእ ሕቶ ክትምእዘዙ ይህልወኩም፤ ምኽንያቱ ኩሎም ኣውስትራሊያውያን ነቲ ሕጊ ንምስዓብ ግዴታ የልዕሉ/ ይወስዱ ኢዮም።

ኣውስትራሊያ ንናይ ሓድሕድ አክብሮትን ጽሮትን መትከላት ክብረት ትህብ። እዚ ማለት ድማ፡ ንኻልኣት ጽን ኢልካ ምስማዕን፤ ዋላውን ካብ ናትካ ዝተፈልየ ከኸውን ከሎ፡ ንሓሳባቶምን ርእይቶታቶምን ኣኸብሮት ምሃብን ማለት ኢዩ። ሰባት ኣብቲ ዘይሰማምዑሉ፡ ሓድሕዶም ጽሮት ክውሃሃቡ ይህልዎም።

ኣብ ኣውስትራሊያ ኣሌትነት ቦታ የብሉን። እዚ፡ ኣብ ኢንተርነት ወይ ካልኣ ጽሑፋት፡ ብዓሊት ዘጥቅዕ ትሕዝቶ ምፍጣር ወይ ምክፋል፤ ከምኡውን፡ ብዓሊት ጎዳኢ ሓሳባት ኣብ ህዝባዊ ቦታታት ወይ ኣብ ናይ ስፖርት ተራኽቦታት ምዝውታርን የጠቓልል።

ማሕበረሰብና

አበርክቶ ምግባር

ዜግነት፡ አብ ህይወት ሃገርናን ማሕበረሰብናን ምሉእ ብምሉእ ከትሳተፉ፡ ናይ ተሳትፎ-ዕድል ይህበኩም። እዚ ድማ፡ ንስኻ ከም ኣውስትራሊያዊ ዜጋ ሓላፍነታትካ ንምምላእ ድልው ኢኻ ማለት ኢዩ። ኣውስትራሊያዊያን፡ ኣብ ኣውስትራሊያ ዝነበር ሰብ ኩሉ ኣብ ሕብረተሰብና ክሳተፍን ኣብ ማሕበረሰብና ኣበርክቶ ክገብርን ትጽቢት ይገብሩ። ኩሉ ሰብ ነፍሱን ስድራ ቤቱን ንምኽላል፡ ክፍትንን ክኸእልን/ ክሕግዝን ሓላፍነት ኣሎዎ፤ ከምኡ ክገብር ዝኸእል ክኸውን ከሎ።

ለውሃት ነቶም ዘድልዮም

ኣውስትራሊያውያን ንኣለፋ-ዕርክነት ('mateship') ክብሪ ንህብ። ኣድላዩ ኩይኑ ኣብ ዝርከበሉ ጊዜ ንትሓጋገዝ። ንኣብነት፡ ንኣደ ሽማግሌ ጐረቤት ምሳሕ ምብጻሕ፤ ንኣደ ዓርክኻ ብማኪና ናብ ናይ ጥዕና ቁጸራ ምውሳድ፤ ወይ ንኣደ ዝሓመመ፤ ድኽም ወይ ብጽምዋ ዝተዋሕጠ ሰብ ምብጻሕ ማለት ይኸውን።

በዚ መንፈስ ናይዚ ኣለፋ-ዕርክነት፡ ኣውስትራሊያ ጽኑዕ ልምዲ ናይ ማሕበረሰብ ኣገልግሎትን ውለንታዊነትን ኣሎዋ - ንኣድሓድካ ምትሕልላይን ነቲ ማሕበረሰብ ምሕያልን። ውለንታዊነት፡ ፍልጠት ንምክፋልን፤ ሓድሽ ክእለታት ንምጥራይን፤ ከምኡውን ናብቲ ኣውስትራሊያዊ ማሕበረሰብ ውህደትን ምስግሳግን ንምውሳኽ ኣደ ዓቢ ናይ ተሳትፎ-ዕድል ኢዩ። ኣብ ኣውስትራሊያ ሓገዝካ ከተወፍየሉ እትኸእል ብዙሓት ናይ ተሳትፎ-ዕድላት ኣሎዉ።

እንግሊዝኛ ከም ሃገራዊ ቋንቋ

ኣውስትራሊያዊ ሕብረተሰብ ንቋንቋ እንግሊዝኛ ከም እቲ ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ቋንቋን፤ ከም ኣደ ኣገዳሲ ናይ ውህደት ባእታ ናይ ሕብረተሰብን ክብረት ይህበ። ኣብ ኣውስትራሊያ ዝነበሩ ሰባት እንግሊዝኛ ከምሃሩ ጽዓት ክወስዱ/ ክጽዕሩ ይህልዎም።

እንግሊዝኛ ንምዝራብ ምምሃር ኣገዳሲ ኢዩ፤ ምኽንያቱ፡ ትምህርቲ፡ ስራሕ ንኸትረኩብን ብዝበለጸ ምስቲ ማሕበረሰብ ንክትውሃሃዱን ይሕግዝ ኢዩ። እንግሊዝኛ ን ኤኮኖሚያዊ ተሳትፎን ማሕበራዊ ጥምረትን ቀንዲ ባእታ ኢዩ። ን ኣውስትራሊያዊ ዜግነት ዘመልከቱ ዘባት፡ ቋንቋ እንግሊዝኛ ናይ (አባት)/ መዕበያኦም ቋንቋ እንተ ዘይኮይኑ፡ ከምሃሩዎ መጠነኛ ጸዓት ከካይዱ ኣለዎም።

ድሕነት ማሕበረሰብና ንምሕላው ምሕጋዝ

ኣብ ኣውስትራሊያ፡ ነፍስ ወከፍና ንኣውስትራሊያዊ ሕብረተሰብና ኣብ ምሕላው ሓገዝ ክንገብር ሓላፍነታት ኣሎዉና። ንኣብነት፡ ሰባት ኣብ ኣውስትራሊያ እንተድኣ ዓርኮም ወይ ጐረቤቶም ዓቢ ገበን ንምፍጻም መደብ የውጽእ ከይህሉ ጠርጢሮም፡ ብዛዕብኡ ንናይ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲ ሰብ ስልጣን ብዝተኻእለ መጠን ብዝቐልጠፈ ክነግሩ ይህልዎም። በዚ መንገዲዚ፡ ድሕነት ናይ ማሕበረሰብና ኣብ ምሕላው ክንሕግዝ ንኸእል።

ብተመሳሳሊ፡ ኣደ ሰብ ኣብ ኣውስትራሊያ እንተድኣ ኣደ ቁልዓ ዝብደል/ ዝግፋዕ/ ዝዕመጽ ምህላወ ርእዩ ወይ ኣፍልጦ ኣልዩዎ፡ መታን ከጽንዕዎን ከምርምርዎን ብዛዕብኡ ንፖሊስ ክነግር ይህልዎ።

ኣብ ኣውስትራሊያ ኣብ መስመር-ኢንተርነት መጥቃዕቲ ቅብል ኣይከዓን። እዚ፡ ኣደሓደ ጊዜ ሳይበር መጥቃዕቲ ይጽዋዕ። ኣብነታት፡ ብዘይ ፍቓደኛነት ጽታዊ ስእልታት ወይ ቪዲዮታት ኣብ መስመር ምክፋል፤ ኣብ መስመር-ኢንተርነት ምስ ኣደ ሰብ ምዝራብ፤ ወይ ካኣ ብዓሊት ጐዳኢ ሓሳባት ኣብ መስመር-ኢንተርነት ምዝርጋሕ፡ የጠቓልል። ብዙሕ መልክዓት ናይ ሳይበር መጥቃዕቲታት ኣብ ኣውስትራሊያ ዘይሕጋዊ ኢዮም።

ንኣውስትራሊያ ምእዙዝነት

ኣብቲ ናይ ዜግነት ናይ ግዴታ ቃል፡ ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት ንኣውስትራሊያን ህዝባን ተኣማንነቶም የረጋግጹ። ኣብቲ ናይ ዜግነት ጽምብል ባዓል፡ ኣውስትራሊያውያን ዜጋታት፡ ናይ ካልእ ሃገር ወይ ሃገራት ዜግነት እውን ክቐበሉ ይኸእሉ ኢዮም፤ እንተ ድኣ ሕግታት ናይተን ሃገራት ዘፍቅድ ኩይኑ። እዚ ካኣብ፡ ወይ ብዙሕ ዜግነት ብዝብሉ ይፍለጥ። ይኹንምበር፡ ዋላውን ኣደ ሰብ ናይ ካልእ ሃገር ዜጋውን እንተኸዓ፡ ኣውስትራሊያዊ ዜጋ ኣብ ውሽጢ ኣውስትራሊያ ኩሉ ጊዜ፡ ንኹሎም ኣውስትራሊያዊ ሕግታት ክስዕብ ኣለዎ። ገለ ኣውስትራሊያዊ ሕግታት እውን ብኣውስትራሊያዊ ዜጋታት፡ ዋልውን ኣብ ወጻኢ ኣብ ዝህልዉሉ ጊዜ፡ ክስዓቡ ኣለዎም። ንኣብነት፡ ንኣውስትራሊያውያን ምስ ትሕቲ 16 ዓመት ዝዕድሚኡ/ ኣ ቁልዓ፡ ኣብዚ ወይ ኣብ ወጻኢ፡ ኣብ ዝኸዓ ጸትዊ ንጥፈታት ክእትዉ ዘይሕጋዊ ኢዮ።

ኣውስትራሊያዊ ማሕበረሰብ ንናይ ኣውስትራሊያ ጥቕምታትን ጸጥታን/ ድሕነትን ዘየዳኸም/ ዘየግድዕ፡ ኣብ ናይ ሓባር ግዴታትና መሰረት ዝገበረ ኢዩ። ንኣብነት፡ ወግዓዊ ናይ መንግስቲ ምስጢራት ብማሕበራዊ መዲያ ኣቢልካ ምክፋል (to share) ናይ ኣውስትራሊያ ጥቕምታት ዘየኻም ክኸውን ይኸእል ኢዩ። ብተመሳሳሊ፡ ኣብ ልዕሊ ኣደ ጎሳ ማሕበረሰብ ጥርጠራን ፍርሕን ምልዕዓል፡ ናይ ኣውስትራሊያ ማሕበረሰብ ርኽክብ ዘዕኑ ክኸውን ይኸእል ዩ።

ኣብ ናይ ቅሉውላው/ ሕማቕ ጊዜ ንትሓባበር፤ ኣብ ጽቡቕን ሕማቕን ጊዜታት ድማ ሓድሕድና ንትሓባሐብ። ኣብ ጊዜቲ ናይ ኣውስትራሊያ ከቢድ ናይ ጫካ-ባርዕ ክፍላ-ዓመት ናይ 2019 ዓ.ም - 2020 ዓ.ም፡ ኣብቲ ጥፍኣት ናይ ህይወትን፣ ንብረትን፣ ዘገዳም-ህይወትን፣ ከምኡውን ዕንወት ናይ ከባቢያዊ-ዙርያ ዘስዓበሉ ጊዜ፡ ብዙሓት ሕብረ-ባህላዊ ማሕበረሰባት፡ ነቶም ቦቲ ናይ ጫካ-ባርዓት ኣብ ሽግር ዝወደቁ ሰባት ንምሕጋዝ፡ ገንዘብን ክዳውንቲን ናይ ምእካብን፣ ናይ መግቢ ወፊያታት ናይ ምቕራብን ስራሓት ኣካይዶም ኢዮም። ንኣብነት፡ ኣባላት ናይቲ ቻይናዊ፣ ቬትናማዊን ካምቦዲያዊን ማሕበረሰባት ኣብ ቪክቶሪያ፡ ኣብ ናይ ዱካናት ማእከላት ወፊያታት ኣኪቦም፤ ከምኡ ድማ ኣብ ኩሉ ተረኽቦታት ናይ ከባቢ ማሕበረሰባት ጉጅለታት፡ ናይ ገንዘብ ምውጻእ መደባት ኣካይዶም፤ ኣምኡውን ኣባላት ናይ ሲክህ ማሕበረሰብ፡ ንማሕበረሰባትን ሓዊ-መጥፋእትን ኣብ ኩንስላንድ፡ ኣሸሓት ጠራሙስ ማይ ኣወፍዮም።

ኣብ መደምደምታ

ዲሞክራሲያዊ ትካላትናን ናይ ሓባር ኣውስትራሊያዊ ክብርታትና፡ ሰላማዊን ርጉእን ሕብረተሰብና ፈጠረን። እንኳ፡ ሃብታምን ፍሉይን ባህሊ ኣሎና። ከም ኣውስትራሊያዊ ዜጋ ኣካል ናይ ሃገርና ዛንታ ክትከውን ኢኻ፤ ንመጻኢና ድማ ከተበርክት ኢኻ። ኣውስትራሊያ ብሓገስ ትቐበለካ፤ ዜግነት ናይ ሓባር መተኣሳሰሪ ኢዩ።

ማህደረ-ቃል ናይቲ ንመርመራ ኣገዳሲ ክፍሊ

አቦሪጂናዊን ቶሪስ ስትረይት ኢስላንድርን ኣህዛብ

ህዛብታት አቦሪጂናዊን ቶሪስ ስትረይት ኢስላንድርን ኣብ ኣውስትራሊያ እቶም ቀዳሞት ጥንታዊያን ተቐማጦ ናይታ መሬት ኢዮም ህዛብታት አቦሪጂናዊን ቶሪስ ስትረይት ኢስላንድርን ኣብ ኣውስትራሊያ ዳርጋ 3% ናይቲ ኣውስትራሊያ ህዝቢ ኣቢሎም ይኹኑ።

ኣውስትራሊያዊ ሰብኣዊ መሰላት ኮሚሲዮን

ሓደ ናጻ ኮሚሲዮን፡ ብዛዕባ ዓሌታዊ ኣድልዎን ግህሰት ሰብኣዊ መሰላትን ንዝቐረቡ ኣብዮቱታታት ዝምርምርን ዘጸርን ናይ ዓሌትነት ጸገማት/ ተረኽቦታት፡ ናብ ኣውስትራሊያዊ ሰብኣዊ መሰላት ኮሚሲዮን ክንገር/ ክቐርብ ይከኣል ኢዩ።

ኣውስትራሊያዊ ህዝባዊ ኣገልግሎት

ናይ መንግስቲ ክፍልታትን ብኣን ዝተቈጽሩ ሰባትን/ ሰራሕተኛታትን ፓውል ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ህዝባዊ ኣገልግሎት ከም ሰራሕተኛ ናይ ሰርቪስስ ኣውስትራሊያ ሰራሕ ረኺቡ።

በርጌሳዊ ናዕቢ

ብዙሕ ህዝቢ ዝተሳተፎ ሰላማዊ ሰልፍታትን ህውከትን፡ መብዛሕትኡ ጊዜ ኣንጻር ናይ መንግስቲ ውሳኔ ወይ ፖሊሲ ዝጸረር እቲ መንግስቲ ነተን ዘይውሩያት ሕግታት ምስ ኣሕለፈ ኣንጻሩ በርጌሳዊ ናዕቢ ነይሩ።

ልፍንቲ/ ምሕዝነት

ናይ 2 ወይ ናይ ካብኣን ንላዕሊ ፓርቲታት ምትሕብባር፡ መብዛሕትኡ ጊዜ መንግስቲ ወይ ተቐዋማይ ሓይሊ ንምቕም ድሕሪቲ ምርጫ፡ ኣብ ናይ ተወከልቲ ቤት ዝበዝሑ ኣባላት ዝረኽቡ ፓርቲ ኣይነበረን፤ ስለዚ 2 ተመሳሳሊ ዝሓሳባተን ፓርቲታት ልፍንቲ ንምቕም ሓበረን።

ኮሚሽን

ሓደ ዕላዊ ሓላፍነት ዘለዎ ጉጅለ (ሰባት) ሓደ ናጻ ኮሚሽን ነቲ ምርጫታት ይውድብ

ኮንስቲቱሽን

እቲ ዝልዓለ ሕጊ ናይ ኣውስትራሊያ እቲ መንግስቲ ብእኡ ክምእዘዝ ዘለዎ እቲ ኮንስቲቱሽን ንኣጋጊ፤ ፈጻሚ፤ ፍርዲ ምሃብን ስልጣናት ይሰርዕ።

ኮንስቲቱሽን ንግስነት

ኣንቲ ሃገር ንጉስ ወይ ንግስቲ ርእሰ-ሃገራ ዝኹነ/ ት፡ ስልጣኑ/ ና ቦቲ ኮንስቲቱሽን ዝድረት ኮንስቲቱሽን ነቲ ናይ ኣውስትራሊያ ኮምንወልዝ ከምኮንስቲቱሽን ንግስነት፡ ነቲ/ ታ ንጉስ/ ንግስቲ ናይ ዓባይ ብሪጣንያ ከም ርእሰ-ሃገርና መሰራቱ።

ቤት ፍርዲ

ብፌራዳይ ወይ ብታሕታይ ፌራዳይ ሕጋዊ ጉዳያት ዝስምዕሉ ቦታ ስባት ሕጊ ክጥሕሱ ከለዉ፡ ንቤት ፍርዲ ክኸዱ ይኽእሉ ኢዮም።

ገበናዊ ፍርዲ

ሓደ ሰብ ብዝቐረበሉ ናይ ገበን ክሲ በደለኛን ዘይበደለኛን ምዃኑ ንምውሳኔ፡ ብቤት ፍርዲ ዝካየድ፡ መርትዖታት/ ክውን ነገራት ናይ ምስማዕ መጋባእያ ድሕርቲ ገበናዊ ፍርዲ፡ እቲ ሰራቕ ባንክ ናብ ማእሰርቲ ተሰዲዱ።

ሳይበር መጥቃ ዕቲ

ጠባይ፡ ቴክኖሎጂ ብምጥቃም፡ ምፍርራሕ፤ ምጽዳድ፤ ምጽሕፃል ወይ ንሓደ ሰብ ክጉድኡ ብምሕሳብ ምብህዳል ብዙሓት ዓይነታት ናይ ሳይበር መጥቃ ዕቲ፡ ኣንጻር ናይቲ ሕጊ ኣብ ኣውስትራሊያ ኢዮም፤ ናብ ፖሊስን ናብቲ ናይ መስመር-ኢንተርነትን፡ ከም ማሕበራዊ መዲያ መድረኽ (ሶሺያል መዲያ ፕላፎርም)፡ ከም ዘጋጠመ ክንገሩ ካእ ይህልዎም።

ዲሞክራሲ

ብዝተመርጹ ውኩላት መንግስቲ ብህዝቢ ግረይስ፡ ናብ ፓርሊያመንት ወከልታ ክትመርጹ ኣብ ዘኽእላ ዲሞክራሲ ክትነበር ሕጉሰቲ ነይራ።

ዘቤታዊን ናይ ስድራን ዓመጽ

ሕማቆ ጠባይ፣ ወይ ምፍርራሕ፡ ፍርሕን ናይ ሰላም ሰግኢታታትን ብምፍጣር ብዓል/ ቲ ቤትካ ንምቀጻጻር ዝዓለመ ተግባራት ዘቤታዊን ናይ ስድራን ዓመጽ ቅቡል ኣይኮነን፤ ኣንጻር እቲ ሕጊ ድማ ኢዩ።

ዘቤታዊን ናይ ስድራን ዓመጽ ኣብ ኣውስትራሊያ፡ ኣንጻር እቲ ሕጊ ኢዩ፤ ናብ ፖሊስ ካኣ ጸብጻብ ክቐርብ ይህልዎ።

ዕጽ-ፋርስ ምምልላስ

ዕጽ-ፋርስ ሒጅካ ምርካብ ወይ ብዘይሕጋዊ መንገዲ ንምሻጥ ዕጽ-ፋርስ ምግዛእ ብምኽንያት ዕጽ-ፋርስ ምምልላስ ጀስ ናብ ማእሰርቲ ተሰዲዱ።

ምርጫ

ዜጋታት፡ ኣብ ፓርሊያመንት ዝውክሉዎም ሰባት ዝመርጽሉ መስርሕ 18 ዓመት ዝዕድሚኦም ወይ ካብኡ ንላዕሊ ዝኹኑን ኣውስትራሊያዊ ዜጋታት ኣብ ምርጫ ከድምጹ ኣለዎም።

ናይ ምርጫ መዝገብ

እቲ፡ ኣብ ምርጫ ወይ ረፈረንዱም ንምድማጽ ናይ ዝተመዝገቡ ሰባት፡ ዝርዝር ጃን ኣብቲ ናይ ምርጫ ማእከል ምስ በጽሖት፡ እቲ ኣፈሻል ስማ ኣብቲ ናይ ምርጫ መዝገብ ደልዩዎ/ ኣናድዩዎ።

ኣድማጽ-ክፍልታት

ክፍሊ ምምሕዳራት፡ ፖሊትካዊያን ናብ ቤት ተወካዮ ብዝመርጹ ኣድማጽ ዝቐማ ኣድማጽ-ክፍልታት፡ ኣድማጺይ-ክፍልታት ክፍሊ ምምሕዳራት፡ ክፍልታት ወይ መናበር ይጽውዑ።

ነቲ ሕጊ ምስክባር (ክኸበር ምግባር)

ሰባት ነቲ ሕጊ ከም ዝስዕብዎ ንምርግጋጽ ፖሊስ ነቲ ሕጊ የስተክብርን ሰላም ይዕቅብን

ማዕርነት

ኣብ ማሕበራዊ ደረጃ ሕዲ/ ማዕረ ኣውስትራሊያዊያን ኣብ ማዕርነት ናይ ኩሉ ሰብ ይኣምኑ።

ፈጻሚ ስልጣን

ነቶም ሕግታት ንምምሕዳር፡ እቲ ስልጣንን መዚን፡ ኣብ ትሕቲቲ ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንት ሓደ ካብቶም 3 ስልጣናት ሚኒስተራት ናይ ኣውስትራሊያዊ መንግስቲን ጠቐላል-ኣማሓዳሪን፡ ነቶም በቲ ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንት ዝተኣንጸጹ ሕግታት ንምምሕዳር፡ ፈጻሚ ስልጣን ኣለዎም።

ርትዓዊነት

ነፍሲ ወከፍ ሰብ ድሕረ-ባይታኦም ብዘየገድስ፡ ኣብ ህይወቶም ዓወት ንምምዝጋብ/ ንምስልሳል ማዕረ ናይ ተሳትፎ-ዕድል ይውሃቦ ኢዩ። ኣብ ኣውስትራሊያ፡ ኩሉ ሓደ ርትዓዊ ናብራ ከም ዝግብኦ ንኣምን።

ፌደረሽን

እቲ ሕብረት ናይ ግዝኢታት ሓንቲ ሃገር ብምዃን፡ ምስ እተን ግዝኢታት ገለ ስልጣናት ምሓዝ/ ምጥቃም ብ1901 ዓ.ም፡ እተን ግዝኢታት፡ ናይ ኣውስትራሊያ ኮምንወልዝ ብዝብል ስም፡ ናብ ሓደ ፌደረሽን ኣበራ።

ቀዳመይቲ መርከብ

እተን ገበነኛ ተቐማጣይ ኣብ ኒው ሳውዝ ወልስ ንምትካል፡ ኣብ ትሕቲ ካፒታን ኣርተር ፊልፕ ካብ ዓባይ ብሪጣንያ ዝተበገሳ 11 ጉጅለ መራከብ እታ ናይ ፈለማ መርከብ፡ ብ26 ጥሪ 1788 ኣብ ሲድኒይ ኮቭ ኣቶወት።

ናይ ዕምባባ ኣርማ

ሃገራዊ ዕምባባ ናይ ኣውስትራሊያ ናይ ዕምባባ ኣርማ፡ እቲ ወርቃዊ ዋትል ኢዩ።

ዝተገደደ መርዓ

ንኣደ ወይ ንክልቲኦም እቶም ዝዛመዱ (ጽምዲ) ሰባት ነጻ ምርጫ ዘይህብ መርዓ (ንሳ) ብዘዕባ ዝተገደደ መርዓኣ ፌዲማ ሕጉስቲ ኣይነበረትን፤ ኩሉ ጊዜ ካኣ ክትገድፎ ትደሊ ነይራ።

ካብዚ ጊዜ'ዚ ንድሓር

ካብ ሕጂን/ ህዚን ንመጻኢን ኣብቲ ናይ ዜግነት ጽምብል ባዓል፡ ካብዚ ጊዜ'ዚ ንድሓር ንኣውስትራሊያ ተኣማናይ ክትከውን ቃል ኣቲኻ።

ኩስሚ

አዝዩ-ፍሉጥ ምስሊ

እቲ ኣፕራ ሃውስ (Opera House) ውሩይ ናይ ሲድነይ ኩስሚ ኢዩ።

ወደባት

እቶም ኣቦሪጂኖዊ ን/ወይ ቶረስ ስትሪይት ኢስላንደርን ህዛብታት ኣውስትራሊያ

ደቀባት ኣውስትራሊያዊያን እቶም ናይ መጀመርያ ኣህዛብ ናይዛ ሃገር ኢዮም።

ውህደት

እቲ ብማይግራንት ዝሕለፍ ናይ ምልማድን ምስናይን መስርሕ፡ መታን ኣብቲ ሓድሽን በቢጊዜኡ ዝምዕብልን ሕብረተሰብ ክሳተፉን ኣበርክቶ ክገብሩን ክኸኣሉ።

ካብ ጊዜ፡ ማይግራንት ካብቲ ናብ ኣውስትራሊያን ናብቲ ከባቢ ማሕበረሰብን ዝገብርዎ ውህደት ይጥቀሙ።

ስልጣን ናይ ፍርዲ ምሃብ

ነቲ ሕግታት ናይ ምትርጓሙን ኣብ ግብሪ ኣውሳዕላኡን ስልጣንን መዚን፡ ኣብ ትሕቲቲ ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንት ሓደ ካብቶም 3 ስልጣናት

ኣብ ኣውስትራሊያ እተን ቤት ፍርድታት፡ ፍርዲ ናይ ምሃብ ስልጣን

ሓጋጊ ስልጣን

ሕግታት ናይ ምሕንጻጽን ምቕያርን ስልጣንን መዚን፡ ኣብ ትሕቲቲ ኣውስትራሊያዊ ፓርሊያመንት ሓደ ካብቶም 3 ስልጣናት

ኣብ ትሕቲቲ ኮንስቲቱሽን ፓርሊያመንት ናይ ሓጋጊ ስልጣን ቦታ ኣሎዎ።

ነጻነታት (ነጻነት)

ውልቃዊ ነጻነትን ናጽነትን

ኣብ ዲሞክራሲያዊ ሕብረተሰብና፡ ሰባት ናይ ምዝራብ ነጻነት፡ ሓሳብካ ናይ ምግላጽ ነጻነት፡ ናይ ሃይማኖት ነጻነትን ናይ ውደባ ነጻነትን ኣሎዎም። ነዞም ነጻነታት እዚ ኣቶም ክብሪ ንህቦም።

ፈራዳይ

ፈራዳይ/ ዳኛ ናይ ታሕተዋይ ቤት ፍርዲ

እቲ ፈራዳይ እቲ ሰራጂ በደለኛ ኩዴኑ ረብሐን፤ ናብ ማእሰርቲ ካኣ ሰዲዱዎ።

ሓለፋ-ዕርክነት

ምሕጋዝን ካብ ካልኣት ሓገዝ ምቕባልን/ ምርካብን፡ ብፍላይ ኣብ ጽንኩር እዋናት

ማኪናይ ምስ ተሰብረት፡ እቶም ካልኣት ዘዋሮ ብመንፈስ ናይ ሓለፋ-ዕርክነት ኣብ ምድፍኣ ሓጊዞም።

ሃገራዊ ሰንደቕ ዓላማ፡

ሃገራዊ መዝሙር

ናይ ኣውስትራሊያ ሃገራዊ ሰንደቕ ዓላማ፡ ኣውስትራሊያ ብቕንዕና ቀጽሊ ('Advance Australia Fair')፡ ኢዩ።

ፓርላመንታዊ ዲሞክራሲ፡

ሓደ ስርዓተ-መንግስቲ፡ ኣብቲ ብዜጋታት ዝካየድ ስሩዕ ምርጫ ናይ ተወካሎ ናብ ፓርሊያመንት መሰረት ዝገበረ

ኣብ ፓርላመንታዊ ዲሞክራሲ፡ እቲ ህዝቢ ወከልቱ ንምምራጽ የድምጽ።

ፖሊትካዊ ፓርቲ

ሓደ ጉጅለ፡ ሓንቲ ሃገር ብከመይ ከትምሓደር ይህልዋ ናይ ሓባር ሓሳባት ዘሎዎም ሰባት፡ መብዛሕትኡ ጊዜ ከምረጹ ፈተነታት ዘካይዱ

ኣባላት ናይ ሓደ ፖሊትካዊ ፓርቲ ብስሩዕ ይራኽቡ፡ ንኣብነት፡ ብዛዕባ ምምሕያሻት ናይ ህዝባዊ መጽዓዝያ ክትዕ/ ምይይጥ ንምክያድ።

ዓሊትነት

ሕዱር-ኣሉታዊ መንፈስ፤ ኣድልዎ፤ ምጽሕፍል ወይ ካኣ፡ ብምኽንያት፡ ዓሊቶም፤ ሕብሮም፤ ሃገራዊ ወይ ጎሳዊ መበቆሎም፤ ኣብ ልዕሊ ሓደ ሰብ ዘትከለ ጽልኢ

ኣብ ኣውስትራሊያ ዓሊትነት ኣንጻርቲ ሕጊ ኢዩ፤ ናብ ፖሊስን ካኣ ክንገር ይህልዎም። ጥርዓን ናብ ኣውስትራሊያዊ ሰብኣዊ መሰላት ኮሚሲዮን እውን ክቐርቡ ይኸኣሉ ኢዮም።

ረፈረንዲም

ድምጺ ናይ ኩሎም መረጽቲ ኣብቲ ኣውስትራሊያዊ ኮንስቲቱሽን ንምቕያር ዝቐረበ ሓሳብ

ኣብ ናይ 1967 ዓ.ም ረፈረንዲም፡ ኣቦሪጂኖዊ ህዝብታት ቊጽሮም ኣብ ሰንሱስ ክኣቱ እቲ ህዝቢ ድምጹ ሂቡ።

ተወካሊ

ሓደ ሰብ እቲ ምእንቲ ካልኣት ዝዋሳእ/ ዝትስእ ወይ ዝዛረብ

ናይ ከባቢይ ካውንስል ተወካሊ ሓሳባተይ ፈትይዎ፤ ኣብቲ ናይ ካውንስ ኣቪዲ ድማ ኣቐራብዎ።

ምክባር

ንዝኸኡ ይኹን ሰብ ከም ሰብ፣ ወይ ንዝወሰዱ ውሳኔታት ኣቓልቦ ሃብ
ኤሚሊ ቡድሃዊት ንምጂን ንዝውሰድቶ ውሳኔ ስድራ ቤታ ከኸብርዎ ብምክኣሎም ተሓጹሻ።

ግዝኣት ሕጊ

ኩሉ ህዝቢ፣ ዜጋታትን መንግስትን እውን፣ በቲ ሕጊ ይቕየዱ ኢዮም
ነፍስ ወከፍ ሰብ ኣብ ኣውስትራሊያ፣ እቲ ፕራይ ሚኒስተር'ውን፣ ብኹሎም ኣውስትራሊያዊ ሕግታትን ኣብ ትሕቲ ግዝኣት-ሕጊ ይቕየዱ ኢዮም።

ኣገልግሎታት ኣውስትራሊያ

ሓደ ናይ ኣውስትራሊያ መንግስቲ ኤጀንሲ፣ ዝተፈላለዩ ኣገልግሎታት፣ ናይ ጥዕና፣ ማሕበራዊን ናይ ጥቕምታት ምክፋላትን፣ ኣገልግሎታት ብመዲኬር፣
ሰንትራልሊኒክን ናይ ቁል ዕ ድጋፋትን፣ ዝቕርብን
ሰርቪስስ ኣውስትራሊያ ብሰንትራልሊኒክን ካልኦት ኣገልግሎታትን፣ ኣቢሉ ናይ ድጋፍ ምክፋላት ይገብር/ይቐርብ

ድምጺ ምሃብ ብምስጢር

ሓደ ናይ ምድማጽ ስርዓት ኣብቲ ሰባት ብግሊ ዘድምጽሉ፣ እሞ ድማ ዋላ ሓደ ካልእ ሰብ ብዝተፈልየ መንገዲ ንኪድምጹ ጽልዋ ወይ ተጽዕኖ ከገብር ዘየኽእል
ኣብ ብምስጢር ድምጺ ምሃብ፣ ምርጫኻ ክትጽሕፍ ከሎኻ ዋላ ሓደ ኣይርእን ኢዩ።

ዓለማዊ

ካብ ሃይማኖት ዝተፈልየ
ኣብ ዓለማዊ ሕብረተሰብ፣ ወግዓዊ ሃይማኖት የልቦን።

ነብሰ-ዝኣክሎ

ብዘይ ናይ ካልኦት ሓገዝ፣ ንዘድልዩኻ ነገራት ከተቐርብ ምክኣል
ዝሰርሕ ምጂኑ፣ (ንሱ) መግቡ ክገዝእን ገዛ ኪራዩ ከኸፍል ይኽእል ነይሩ ማለት ዩ። ንሱ ርእሰ-ኣኣክሎ ዝነበሮ ሰብ ነይሩ።

ሓደ ነገር ምግባር

ምህናጽ፣ ምምስራት፣ ምጅማር
ኣማሓዳሪ ፍሊፕ ነታ ቀዳመይቲ ግዝኣት ኣብ ኒው ዓውዝ ወልስ መስረታ።

ሻየር

ናይ ሓደ ከባቢ መንግስቲ ክፍሊ-ምምሕዳር
እቲን ኣብ ክፍሊ ምምሕዳሪ ዘሎዎ ጐደናታት ብጣዕሚ ሰላም ኢዮን።

ማሕበራዊ ውሕስነት

ናይ መንግስቲ ጥሮታታት ወይ ደገፋት/ በነፊትስ፣ ስራሕ ንዘይብሎም ሰባት፣ ስንኩላት ሰባት፣ ዝሸምገሉ ሰባትን ደገፍ ንዘድልዮም ካልኦትን ንምሕጋዝ
ትራንግ ካብ ስራሕ ምስ ወጸት፣ ን ማሕበራዊ ውሕስነት ደገፋት ኣመልኪታ።

ኣውስትራሊያዊ ናይ ቀረጽ/ግብሪ ቤት ጽሕፈት (ATO)

ሓደ ናይ ኣውስትራሊያ መንግስቲ ኤጀንሲ፣ ቀረጽን ናይ ሰራሕተኛታት ናይ ጥሮታ ፕሮግራምን ዘካይድ፣ እቲ ንኣውስትራሊያዊያን ዝድግፍን ንኣገልግሎታት
ዝምውልን
ነፍስ ወከፍ ዓመት መብዛሕትኦም ኣውስትራሊያውያን፣ ናይ ቀረጽ ምምላስ ፎርም ናብቲ ኣውስትራሊያዊ ናይ ቀረጽ ቤት ጽሕፈት የቐርቡ።

ክብርታት

እቶም መትከላት፣ እቶም ሓደ ሰብ እንታይ ኢዩ ቅኑዕ እንታይ ኢዩኽ ጌጋ ንኸውስን፣ ከምኡ'ውን ኣብ ዝተፈላለዩ ኣጋጣሚታትን ኩነታትን ብኸመይ ከም
ዝዋሳእን ዝሕዝዙ
ኣውስትራሊያ ብዙሓት ዝተፈላለዩ ናይ ሓባር ክብርታት ኣሎዉዎ፤ እቶም ኣውስትራሊያዊ ክብርታት ኢልና እንጽውዎም።

ውለንታዊ

ሓደ ሰብ ንሓደ ካልእ ሰብ ወይ ውድብ/ ማሕበር/ ትካል ክኸፈል ትጽቢት ብዘይምግባር ጊዜኡ ዝህብ
ራዛ ንሰባት ኣብ ገዛውቶም እንግሊዝኛ እትምህር ውለንታዊት ኢያ።

መወዳኃታ ናይቲ ንመርመራ ኣገዳሲ ክፍሊ